Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 15 גראָשען | הייגט 8 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 36	Łódź, Sroda, 11 lutego 1931 r.	נייגטער יאהרגאנג	לאדז, מיטוואך, כ״ד שבט תרצ״א	№ 36

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 אדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל.

מיר וועלן נישט געבען קיין ערקלערונגען

ערקלערען אלע בעשולדיגטע אין פראצעס וועגען די געשעהענישן דעם 14 סעפטעמבער
זיי ציהען צוריק די פולמאכטען פאר זייערע אדוואקאטען וועלכע פערלאזען דעם זאל

סענסאציאנעלע ווענדונג אין דעם גרויסען פראצעס

וואַרשא, 10 טעלעפאָניש פוי אונזער קאָרעספאָנדענט). דער היינטיגער טאָג אין פראָצעס פון די אָנגעקלאָגטע אין אַרויסרופען די געשעהענישען פון 14. סעפטעמבער, וועלכער איז איבערגעריסען געוואָרען צוליב דעם טראַגישען פאַל מיט אַדוו. קאָרנפעלד, האָט זיך אָנגעהויבען זעהר סענסאַציאָנעל.

האַלב 11 איז אַריינגעקומען דער ריכטער־קאָמפּלעט, אַלע אַדוואָקאַטען און בעשולדיגטע ועבען אויפ׳ן אָרט. עס פעהלט באר די בעשולדיגטע ד״ר בודזשינסקאַ־טיליצקא, וועלכע איז קראַנק. ווען דער פאַזיצער עפענט די זיצונג, גיט דער אַנגעקלאַגטער גצוו. דעפוטאַט דזשענגעלעווסקי אַפּ פאַלגענדע ערקלערונג: דער פאַרשלאַג פון דער פערטיידיגונג וועגן אויסשליסען דעם ריכטער בוימאַן פון קאָמפּלעט, איז נישט בעריקזיכטיגט געוואָרען.

מיר האַלטען דעריבער, אַז די אָנשטרענגונג פון דער פערטיידיגונג איז אַנ׳איבריגע און

מיר ציהען צוריק די פולמאַכטען

וואָס מיר האָבען געגעבען אונזערע אַדוואָקאַטען אין נאָמען פון די פיר אָנגעקלאָגטע, וואָס זיצען אין אַרעסט בעט איך, אַז מען זאָל אונז אָפּפיהרען אין טורמע, ווייל מיר האַלטען אונזער אָנוועזענהייט אויפ׳ן פראָצעס פאַר איבריג.

נאָך דער רייה שטעלען זיך אויף אַלע אַנגעקלאָגטע און זאָגען, אַז זיי פעראייניגען זיך צו דער ערקלערונג פון דזשענגעלעווסקין.

ס׳נעהמט אַ וואָרט דער פראָקוראָר, וועלכער זאָגט: איך האַלט, אַז דער אופן פון שטעלען פאַרשלאַגען דורך דער פערטיידיגונג, וועלכע טרעט אַרויס מיט דעמאָנסטראַטיווע פאָרשלאַגען, טרעפט נישט אין פאָרזיצענדען ה׳ בוימאַן, נאָר אין דעם פרעסטיזש פון פוילישען געריכט.

אַזוי טאָר מען נישט טון. די געריכטען זעבען דאָס אייבציגע אָרט, צו וועלכע מען דאַרף האָבען גלויבען, אַז דאָ וועט געפונען ווערען

גערעכטיקייט און געזעצמעסיגקייט

מ׳דאַרף דעריבער דאָס אָרט פון געזעצמעסיגקייט אַנדערש בעהאַנדלען. מיר דוכט זיך, אַז ווען נישט דער טרויעריגער פאַל אין געריכטס־זאַל און דער טויט פון אַדוו. קאָרנפעלד, וואָלט דער פראָצעס רוהיג פערענדיגט געוואָרען. זיך בענוצען מיט דעם טראַגישען פאַל איז נישט ריכטיג. די קאַטאַסטראָפע האָט געקענט קומען מיט דעמזעלבען ערפאָלג פאַר און נאָך דעם עדות־זאָגען פון אַדוו. קאָרנפעלד, ווייל זיין געזונד־צושטאַנד איז געווען אַ קאַטאַסטראָפאַלער. צוויי טעג פאַר זיין טויט האָט אויך אַדוו. קאָרנפעלד גע׳חלש׳ט אין געריכט און מ׳האָט געמוזט איהם אַרויסטראָגען פון געריכט. אַזוי, אַז דאָס ברענגען אַזא עדות איז געווען אַ ריזיקאַלישער שריט מצד דער פערטיידיגונג, נאָכמעהר דערפאַר, ווייל ס׳איז געווען בעקאַנט, אַז אַדוו. קאָרנפעלד האָט זיך ליב געהאַט אויסצורעדען.

די פערטיידיגונג האָט זיך אָנגעהויבען פון דעם דאָזיגען פראָצעס בעצויגען רוהיגער, ווי אין דעם איבערגעריסענעם פראָצעס וועגען דעם געפלאַנטען אַטענטאַט אויף מאַרשאַל פילסודסקי, דאָ האָט מען שוין נישט געשטעלט קיין פאָרשלאַגען וועגען אויסשליסען דעם ריכטער בוימאַן און ערשט נאָך דעם פאָרפאַל מיט אַדוו. קאָרנפעלד, ווען דער פראָצעס האָט געהאַלטען ביים פערענדיגט ווערען,

(ווייטער זעה 2־טע זייט).

אנ׳ענטפער דעם ה׳ ש. שאפירשטיין
באוואמיעסקא 19.

אַזוי ווי איך האָב געהאַט שותפות דאָס געשעפט אויף דער נאַוואָמיעסקאַ 19 מיט ש. שאַפּירשטיין פינף חדשים און איך האָב פעסטגעשטעלט, אַז איך קען ווייטער מיט איהם נישט פיהרען דאָס געשעפט, ווייל, זייענדיג אונטערוועגס מייסטענטיילס מיט סחורה און ווען כ׳בין אַהיימגעקומען האָב איך איינציגע מאָל פעסטגעשטעלט, אַז עס פעהלט סחורה און די קאַסע איז אויך נישט געווען אין אָרדנונג, דעריבער האָב איך בעשלאָסען אַרויסצוטרעטען פון שותפות.

וואָס אַנבעטרעפט צו געהן לדין, בין איך גרייט צו יעדער צייט צו געהן, נור צו אַנדערע בוררים. מיט אַכטונג

שמחה ווינטרויב, פיעטריקאווער 62.

פ. ס. פאַר רכילות וועל איך איהם צוציהען צו פעראַנטוואָרטליכקייט.

נאָך לאנגע און שווערע ליידען איז נבטען 7 אַ זייגער אין אָוונד געשטאָרבען אין עלטער פון 67 יאָהר אונזער ליבער פאָטער, ברודער, שווערפאָטער, גרויספאָטער און אָנקעל

נ. ע. לאזער בן אברהם יצחק הורוויץ הלוי ז״ל

(געוועזענער רזשאנדצע ביי דאבראניצקי׳ן)

די לויה קומט פאָר היינט, מיטוואָך, דעם 11־טען פעברואַר ד. י. 1 אַ זייגער בייטאָג פון טרויער־הויז נאָוואָ־צעגעלניאַנא 4, וועגען וואָס עס טיילט מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע פאמיליע.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאַך איך אויפמערקזאַם דער עפענטליכקייט צוליב דעם סכסוך, וואָס איז ענטשטאַנען צווישען מיר און דער דעלעגאַציע פון די קירזשנער־צעכען אין לאָדז, בעת זיי זענען געקומען לוסטרירען מיין קירזשנער־ווערקשטעל דעם 25/9 1930 פאָלגענדעס:

איך ערקלער עפענטליך, אַז איך אָנערקען די קירזשנער־צעכען און וועל זיך אויף ווייטער אונטערוואַרפען זייערע בעשלוסען.

גלייכצייטיג פערפליכט איך מיך אויף ווייטער צו בעשעפטיגען נאָר קירזשנער־מייסטער מיטגלידער פון צעך.

דער סכסוך צווישען מיר און די צעכען איז פרידליך ערלעדיגט געוואָרען.

לאָדז, ד. 9/2 1931.

JAKÓB GUTMAN
KILIŃSKIEGO 70.

דערמיט ערקלערען מיר, אַז דער סכסוך, וואָס איז צווישען אונז און ה׳ י. גוטמאַן ענטשטאַנען דעם 25/9 1930, בעת מיר זענען געקומען לוסטרירען די קירזשנער־ווערקשטעל איז פולשטענדיג ליקווידירט געוואָרען אויפ׳ן פרידליכען וועג.

קירזשנער־צעך אין לאדז, פאלודניאווא 4
האנדוו. קירזשנער־צעך, וואולטשאנסקא 19

1147

אונזערע האַרציגע פריינד

דוד וואלקאוויטש און פרוי

צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכען זוהן

גרשון נ״ע

דריקען מיר אויס אונזער האַרציגסטען מיטגעפיהל.

צו דער לויה וועלכע קומט פאָר היינט, מיטוואָך, 1 אַ זייגער ביי טאָג פון טרויער־הויז פראַנציסקאַנער 13, ווערען אַלע פריינד און קאָלעגען געבעטען צו קומען אָפּגעבען דעם פערשטאָרבענעם דעם לעצטען כבוד.

פוזענס און קאָלעגען:

יאקוב וואלקאוויטש און פרוי, וואלף וואלקאוויטש און פרוי
יאקוב שלאדקאווסקי און פרוי, וואלף פידרא, פישל
גזש באווסקי און פרוי, אברהם פרידמאן, משה פידרא

Uczenica VII-ej klasy
udziela lekcyj, tanio.
Dowiedzieć się:
E. KAUFMAN, Narutowicza 25, poprz. of., I p.

דער פויזנער יודישער קהלה

און דער אָפּטיילונג פון סאציאַלער הילף ביי דער פויזנער קהלה

פאַר זייער מיה, הילף און גוטער בעהאנדלונג, וואָס זיי האָבען געגעבען אונזער מוטער ביי אַ שווערען פאָרפאַל, וואָס האָט מיט איהר געטראָפען אין וועג, דריקט אויס דעם האַרציגסטען

דאַנק **פאַמיליע קאפעלמאַן.**

דעם חבר **א. ברוינער**

צוליב׳ן טויט פון דיין

מוטער

דריקען אויס מיטגעפיהל

י. ראזענבערג.
ה. בלומשטיין.
מ. אַלטמאַן.

איך ווינש גליק מיין שוואָגער

יעקב ברעסלער

פאַלודניאַווא 10

צוליב׳ן בעקומענעם טיטול

„MISTRZ TAPICERSKI“

ישראל שוואַרצמאַן און פרוי.

אַ שבועה דאורייתא

דאנערשטאג, פ׳ משפטים, ביי קריאת התורה, פינקטליך 9 פריה אין בית הכנסת ביי די גמילת חסדים־קאַסע, גרינער מארק 7 וועט שווערען אַ שבועה דאורייתא דער יודישער בירגער פון גליל גרינעם מאַרק ה׳ געציל זילבערבערג, וואוין־אָרט זשעראָמסקיעגאָ 45, אָנרופענדיג אַ שלעכטען אויסדרוק אויף דעם בית הכנסת ביים קליינהענדלער־פעראיין פון פרוכטען־געמיזע. מיט דרך־ארץ די פערוואַלטונג פון קליינהענדלער פון פרוכטען־געמיזע ראַיאָן גרינער מאַרק, זשעראָמסקיעגאָ 45

אלץ נייע און נייע שטייערן

פינאַנץ-מיניסטער מאַטושעווסקי זאָגט-צו איז סיים איינצופיהרען נייע שטייערן.— אפגעוואָרפען דעם פאָרשלאָג פון דער אָפּאָזיציע וועגען ריכטער נוימאַן

רעדעס פון די דעפּוטאַטען זאַמערשטיין און מינצבערג

וואַרשאַ, 10 (טעלעפאָניש פון אונזער סיים-קאָרעספּאָנדענט) די זיצונג פון סיים האָט זיך אָנגעהויבען האַלב איינס בייטאָג. ס'איז בעטראַכט געוואָרען דער בודזשעט פון בילדונגס-מיניסטעריום. נאָכ'ן רעפעראַט פון דעפּ. סטראָנסקי („בעבע"), האָט גערעדט די עוקראַינישע דעפּוטאַטין באַליצקאַ און דעפּוטאַטין יאַוואָרסקאַ (ב. ב.).

דעפּ. לאַנגע („וויזוואָלעניע") האַלט אַ שאַרפע רעדע ער ערקלערט, אַז דער בודזשעט אויף בילדונג איז פערקלענערט געוואָרען אויף א מיליאָן זלאָטיס און דערפאַר דער פאָליציי בודזשעט פערגרעסערט געוואָרען. דער אַנאַלפאַבעטיזם פערגרעסערט זיך. די רעגירונג האָט פערניכטעט דאָס אוקראַינישע שול-וועזען און 400 טויזענד אוקראַינישע קינדער זענען אָהן א שול.

דעפּ. זאַמערשטיין („יוד. קאָלאָ") בעקלאָגט זיך אויף די שיקאַנעס געגען יודישען שול-וועזען. ער פערלאַנגט סובסידיעס פאַר'ן העברעאישען און יודישען שול-וועזען און פאַר יודישע פּראָפעסיאָנעלע שולען. ער טרעט אַרויס געגען פאַקטישען „נומערוס קלאַוזוס" וואָס עקזיסטירט אין די הויך שולען. בעזונדערס שאַרף טרעט דעפּ. זאַמערשטיין אַרויס געגען נייעם קהלות-געזעץ, דורך וועלכען די קהלות זענען אינגאַנצען איבערגעגעבען געוואָרען אין די הענד פון די אָרטאָדאָקסען. דער פּונקט וועגען קאָנטראָלירען די רעליגיעזקייט פון די וועהלער איז פּשוט א סקאַנדאַליעזע.

גלייך דערויף נעהמט א וואָרט

דעפּ. מינצבערג (ב. ב.)

ער זאָגט, מיר זענען צופרידען פון דעם קהלות-געזעץ, די ציוניסטען האָבען נישט וואָס מורא צו האָבען, מיר וועלען זיי נישט איבערדריקען, מיר מיינען נאָר די ראַדיקאַלע עלעמענטען, וואָס פערשוועכען עפענטליך די יודישע רעליגיע. און מ'ס. ברויכען אין די קהלות צו פּוילישע צוועקען איינאָרדנענדיג דאָרט מיסקווער „יאַשע קעס" און אַנטי-רעליגיעזע מאַניפעסטאַציעס, אויף אַזעלכע מאָסקווער „יאַטשעיקעס" וויל די יודישע בעפעלקערונג נישט צאָהלען קיין שטייערן, דעריבער זענען מיר צופרידען וואָס די קהלות וועלען איצט רעגירט ווערען דורך רעליגיעזע יודען לטובת די רעליגיעזע בעדערפענישען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

דאַן רעדט דער בילדונגס-מיניסטער טשערווינסקי, ער רעדט וועגען קולט פאַר'ן מאַרשאַל פּילסודסקי, ער זאָגט, אַז די ווידערשפּעניגע לעהרער וועלען אויך ווייטער בעזייטיגט ווערען פון די שולען, בנוגע דעם שול-וועזען פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען זאָגט דער מיניסטער, אַז אויב זיי וועלען נישט זיין לויאַל צו דער מלוכה וועלען זיי געשלאָסען ווערען.

דאַן פּרעט דער סיים צו צו דעם

סענסאַציאָנעלען פאָרשלאָג

פון דער גאַנצער אָפּאָזיציע וועגען ריכטער נוימאַן, אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן טראַגישען פאַל מיט אדוו. קאָרנפעלד אין געריכט. די דרינגליכקייט פון פאָרשלאָג בעגרינדעט דעפּ. אדוו. נאָוואָדוואָרסקי. ער האַלט א זעהר שאַרפע רעדע, וועלכע ער פערענדיגט מיט פאָלגענדע ווערטער: „דורכ'ן געריכט זאָל פאַר ה' נוימאַן האָט זיך פערביינטעראָגען דער קאַלטער הויך פון טויט, זאָל וואָס גיכער א ן דעמועלבען זאָל זיך אדורכטראָגען דער הויך פון רוה, ערנסטקייט און גערעכטיגקייט".

די רעדע איז שטאַרק אַפּלאָדירט געוואָרען דורך דער אָפּאָזיציע.

צו אַלעמענס איבעראַשונג האָט די „בע-בע"-פראַקציע ערקלערט, אַז זי וועט שטימען פאַר דער דרינגליכקייט פונ'ם פאָרשלאַג.

די דרינגליכקייט איז אָנגענומען געוואָרען

און דער סיים איז צוגעטרעטען צום מעריטאָרישען בעטראַכטען פון פאָרשלאַג.

אַ שאַרפע רעדע האַלט דער געוו. יוסטיץ-מיניסטער דעפּ. צאַר. ער זאָגט צוו. אַנד.: „געהט אַוועק, טשעפּעט אייך אָפּ פון די געריכטען, ווייל דאָרט הערשט גערעכטיגקייט.

דער פאָרשלאַג פון דער אָפּאָזיציע ווערט אָפּגעוואָרפען.

דאַן טרעט מען צו צו בעטראַכטען דעם בודזשעט פון פינאַנץ-מיניסטעריום. דער פינאַנץ-מיניסטער מאַטושעווסקי האַלט אַ לענגערע רעדע, אין וועלכער ער שטעלט זיך הויפּטזעכליך אָפּ אויף דעם דעפיציט אין בודזשעט. ער זאָגט, אַז מען זאָל זיך גאַרנישט ריכטען אויף פערקלענערען די שטייערן

די שטייערן וועלען נאָך מוזען געהויכערט ווערען

כדי אויסצוהאַלטען די מלוכה. בנוגע דעם פערקלענערען די פּענסיעס פון די בעאַמטע, איז עס אָנבעלאַנגט אין דער לאַגע פון דער לאַנדווירטשאַפט. אויב די רעגירונג וועט מוזען געבען קרעדיטען די לאַנדווירטשאַפט וועלען די פּענסיעס פערקלענערט ווערען. דער מיניסטער האָט אויך ערקלערט, אַז די זעלבסטפערוואַלטונגען פיהרען אַ שלעכטע ווירטשאַפט. צו דעם מוז געמאַכט ווערען אַ סוף (פון די דאָזיגע ערקלערונג זעהט מען, אַז אַ רייה שטאָט-ראַטען וועלען פונאַנדערגעלאָזט ווערען.

נאָך דער רעדע פון דעפּ. ריבאַרסקי (נ. ד.), וועלכער זאָגט, אַז פּוילען וועט ביי דער איצטיגער לאַגע נישט בעקומען קיין אויסלענדישע הלואה, ווערט די זיצונג געשלאָסען.

דער אויסערן-מיניסטער וועט ענטפערן דער אָפּאָזיציע

אין דער אויסערן-קאָמיסיע

וואַרשאַ, 10 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) הייגט האָט זיך אין דער אויסערן-קאָמיטעט פון סיים אָנגעהויבען די דיסקוסיע איבער דער עקספּאָזע פון אויסערן-מיניסטער זאַלעסקי. ס'האָבען גערעדט אַ רייה רעדנער. הייגט וועט דער אויסערן-מיניסטער ענטפערן אויף אַלע פאָרוואָרפע.

סענסאַציאָנעלע ווענדונג אין דעם גרויסען פּראָצעס

(ענדע פון 1-טע זייט).

אין דער פאָרשלאַג אַרויסגעשוואומען.

מיר דאַרפען היטען, אַז ס'זאָל דערהאַלטען ווערען די געריכטס-העפליכקייט, וועלכע פערפּליכטעט אונז אַלע, און וועלכע ס'שטעלט זיך אַקעגען די האַנדלונג פון דער פערטיידיגונג.

ס'איז דערגאַנגען דערצו, אַז איך בין געצוואונגען געווען צו פאָדערען איבערצושיקען דער פּראָקוראַטור אַן'אָפּשריפט פון דעם טייל אין געריכטס-פּראָטאָקאָל, אין וועלכען ס'האָבען זיך געפונען די ערקלערונגען פון די פערטיידיגער אויף דער פרייטאָגדיגער און שבת'דיגער זיצונג.

איך האָב דאָס געמוזט טון, ווייל

איך האָב אויסגעפיהרט דעם בעפעהל פון מיין העכערע מאַכט

אין נאָמען פון דער פערטיידיגונג האָט געענטפערט דעם פּראָקוראָר אַדוו. רונדאָ.

— מיר האָבען זיך נישט געוואָלט אומקערען צום טראַגישען טויט פון אַדוו. קאָרנפעלד, ווייל דער דאָזיגער ענין איז שוין אַריבער און מיר האַלטען, אַז זי איז נישט מעהר אַקטועל, ס'איז דעריבער אַ וואונדער, אַז דער ה' פּראָקוראָר קעהרט זיך אום צו דעם ענין, אויב אַזוי, וועל איך מיר ערלויבען צו בעמערקען, אַז נישט קוקענדיג אויף די רייד פון פּראָקוראָר, איז דער געזונד-צושטאַנד פון אַדוו. קאָרנפעלד נישט געווען קיין קאַטאַסטראָפאַלער. אמת, אַדוו. קאָרנפעלד האָט געחלש'ט, אָבער ער האָט געאַרבייט ביז צום לעצטען אויגענבליק און ערפילט זיינע פליכטען, דער ה' פּראָקוראָר לערנט די פערטיידיגונג העפליכקייט, אָבער ער איז זיך אַליין סותר. ער זאָגט, אַז מיר זענען געווען רוהיג, אַז ער האָט זיך נישט געריכט אויף אונזערע פאָרשלאָגען, די פערטיידיגונג האָט ווירקליך פערהאַלטען די גרעסטע רוה אויף אַזוי פיל ווי פיל דאָס איז מעגליך געווען.

די פערטיידיגונג קען דעם פּרעסטיזש און געריכט פון געריכט און האָט אין איהר צוזאַמענשטעל אַזעלכע, וועלכע האָבען געשאַפען דאָס פּוילישע געריכטס-וועזען.

מיר האָבען זיך בעמיהט צו זיין ווי אַמרוהיגסטען. די בעמערקונגען בעהמען מיר נישט אָן. דער ה' פּראָקוראָר האָט בעקומען אַ בעפעהל צו פאָדערען דעם פּראָטאָקאָל פון אונזערע ערקלערונגען. פערפאַלען ער פיהרט אויס דעם בעפעהל און די דאָזיגע ערקלערונג טרעפט אונז נישט, נישט אַנגענעהם זענען די אָנווייזונגען, וואָס מיר האָבען בעקומען.

ווייטער נעהמט אַ וואָרט אַדוו. בערענסאָן:

דער ה' פּראָקוראָר האָט דאָ בעמערקט, אַז די פּוילישע געריכטען זענען דאָס איינציגע אָרט פון גערעכטיגקייט און געזעצמעסיגקייט, אַ גרויסער שאָד, מיר האַלטען, אַז אַלץ אין פּוילען איז אַן אָרט פון גערעכטיגקייט און געזעצמעסיגקייט. מיר זענען טאַקע אויך געשטאַנען אויפ'ן שטאַנדפּונקט פון געזעצמעסיגקייט און דערפאַר זענען מיר אַרויסגעטרעטען אויסצושליסען דעם ריכטער נוימאַן, אויב מיר האָבען דעם פאָרשלאַג נישט געשטעלט אין אָנהויב פון פּראָצעס, איז דערפאַר, ווייל די קראַנקהייט האָט געדויערט און ערשט

נאָכ'ן טראַגישען פאָרפאַל,

איז געוואָרען בולט אויף ווי ווייט דער פּראָצעס איז אַ פאַטאַלאָגישער.

ס'האָט זיך געשאַפען אַ קייט, וועלכער האָט דערפיהרט צום לעצטען שטעלענדיג אונזערע פאָרשלאָגען, האָבען מיר אויסגעפיהרט אונזער הייליג רעכט און מיר האָבען נישט מורא פאַר קיין קאָנסעקווענצען, ווייל מיר אַלע זענען פּעראַנטוואָרטליך פאַר אונזערע טאַטען. דאָס, וואָס דער ה' פּראָקוראָר פערטיידיגט זיך, אַז ער האָט געהאַנדעלט לויט אַ בעפעהל פון זיין העכערער מאַכט, איז פאַר אונז גלייכגילטיג.

פּאָרזיצער: דאָס געריכט האָט בעשלאָסען די ערקלערונג פון די אָנגעקלאָגטע וועגען צוריקציהען די פולמאַכטען, איבערצולאָזען צו דער אַנערקענונג פון דער פערטיידיגונג.

די פערטיידיגער בעטען אַ הפסקה, בעת וועלכען זיי בעראַטען זיך מיט די אָנגעקלאָגטע, באַכדעם ווי די פערהאַנדלונגען ווערען בעניים גיט אַדוו. יאַראָש אָפּ פאָלגענדע ערקלערונג:

צוליב דעם, וואָס די בעשולדיגטע האָבען צוריקגעצויגען זייערע פולמאַכטען, צוליב דעם, וואָס זיי האָבען קאַטעגאָריש ערקלערט, אַז ביי די איצטיגע בעדינגונגען ווילען זיי נישט נעהמען קיין אָנטייל אין די פערהאַנדלונגען, אַז אונזערע אָנשטרענגונגען אַלס פערטיידיגער האַלטען זיי כאַציל-לאָז — ערקלערט די פערטיידיגונג אַז זי קען נישט נעהמען קיין ווייטערדיגען אָנטייל אין דער פערטיידיגונג.

אַלע פערטיידיגער געהען אַרויס.

ס'בלייבט נאָר דער פערטיידיגער פון פרוי ד"ר בודזשינסקאַ-טיליצקאַ, רודזשינסקי, וועלכער איז צוליב איהר קראַנקהייט נישט געקומען צום פּראָצעס.

דאַן שטעהט אויף דער אָנגעקלאָגטער שולמאַן, וועלכער ערקלערט אין נאָמען פון די אָנגעקלאָגטע, וואָס זענען אויף דער פרייהייט, אַז זיי פעראייניגען זיך צו דער ערקלערונג פון ג. דעפּ. דזשענגעלעווסקי.

אַדוו. רודזשינסקי: די שטעלונג פון די אָנגעקלאָגטע ד"ר בודזשינסקאַ-טיליצקאַ איז מיר נישט בעקאַנט, דעריבער בין איך געבליבען אויף דער פערטיידיגונגס-באַנק און בין געצוואונגען צו ענטפערען דעם ה' פּראָקוראָר:

שוין צוויי מאָל האָט מיך דער ה' פּראָקוראָר פערבונדען מיט די סיבות פון טויט פון אַדוו. קאָרנפעלד און איך וויל דערויף נישט ענטפערען, איך קען נאָר ווי אַמשטאַרקסטען פּראָטעסטירען.

צוליב דער קראַנקהייט פון פרוי ד"ר בודזשינסקאַ-טיליצקאַ לעג איך פאָר אָפּצולעגען דעם פּראָצעס.

דאַן לייענט דער פאָרזיצער די צייגנישען פון די דאָקטוירים וועגען דער קראַנקהייט פון ד"ר טיליצקאַ.

ד"ר קנאַפּע שרייבט, אַז דער פרוי טיליצקאַ איז נישט בעסער געוואָרען און ס'איז נישט פאַראַן קיין מעגליכקייט, אַז זי זאָל אויפשטעהען פון בעט, ווען דאָס קען געשעהען איז שווער פאָראויסצוזעהען.

דער בעריכט פון געריכטס-דאָקטאָר הומעל שטעלט פעסט, אַז דער פּולס ביי דער קראַנקער איז 44, זי איז שווער קראַנק אויפ'ן האַרץ און פאַר דריי וואָכען וועט זי זיכער נישט קומען צום פּראָצעס.

פּאָרזיצער: וואָס פאַר אַ פאָרשלאַג האָט דער פערטיידיגער?

אַדוו. רודזשינסקי:

פּולס 44

פּראָקוראָר: איך לעג פאָר, אַז דער פּראָצעס פון ד"ר טיליצקאַ זאָל אויסגעשלאָסען ווערען.

אַדוו. רודזשינסקי: איך האָב שוין געזאָגט, אַז דער פּראָצעס פון מיין קליענטין איז ענג צונויפגעבונדען מיט די איבריגע אָנגעקלאָגטע, איך לעג דעריבער פאָר אָפּצולעגען דעם גאַנצען פּראָצעס.

נאָך אַ שטילער בעראַטונג בעשליסט דאָס געריכט דעם פּראָצעס פון ד"ר טיליצקאַ אָפּצוטיילען און ווייטער פאָרזעצען דעם פּראָצעס, בנוגע די איבריגע בעשולדיגטע, צוליב דעם דאָזיגען בעשלוס געהט אַדוו. רודזשינסקי אויך אַרויס פון זאַל.

בנוגע די אָנגעקלאָגטע ערקלערט דאָס געריכט, אַז זיי מוזען זיין אָנוועזענד אויפ'ן פּראָצעס.

אָנגעקלאָגטער דזשענגעלעווסקי: דער ה' פאָרזיצער האַלט אונזער אָנוועזענהייט פאַר נויטיג. מיר ערקלערען, אַז

מיר וועלען קיין שום ערקלערונגען בעת'ן גאַנצען פּראָצעס נישט געבען!

מיר וואָלטען נישט געוואָלט מיט אונזער אויפפיהרען זיך דערנידריגען דעם פּרעסטיזש פון געריכט און ברענגען מיט אונזער אויפפיהרונג די נויטווענדיגקייט אונז צו בעזייטיגען פון זאַל.

פּאָרזיצער: דאָס געריכט נעהמט נישט צו קענטעניש די דראָהונגען פון די אָנגעקלאָגטע, זי האָט מיטלען ווי אַזוי זיי אָפּצושטעלען.

דאָס געריכט טרעט צו אויסצוהערען די ווייטערדיגע עדות. די 8 אָנגעקלאָגטע האָבען מעהר זיך נישט אָנגערופען מיט קיין איין וואָרט, נישט געגעבען קיין ערקלערונגען און נישט געשטעלט די עדות קיין פראַגען.

אין אַ שנעלען טעמפּאָ זענען דאַן אויסגעהערט געוואָרען אַ גרויסע צאָהל עדות צווישען זיי די דעפּוטאַטען קורילאָוויטש און דאַבראַוואָלסקי, אינטערעסאַנט איז געווען דאָס עדות-זאָגען פון אַ געוויסען ראַטשינסקי, וועלכער האָט ערקלערט, אַז די פּראָוואָקאַטאָרען פּוזשיצקי און מיעשטשאַנעק האָבען זיך פאַר איהם בעריהמט, אַז זיי האָבען אַליין געשאָסען בעת דער דעמאָנסטראַציע דעם 14. סעפּטעמבער.

הייגט וועלען פערהערט ווערען די לעצטע עדות, צווישען זיי געפינט זיך אַלס עדות דער בעיאַנטער פּוזשיצקי, וועלכער איז שוין אינגאַנצען געזונד. ס'וועלען אויך אויסגעהערט ווערען די עדות ניעדזשאַלקאָווסקי און שהוגוט.

דער געוועזענער אָפיציר

ב. מאָז

פּיעטריק. 10

שרייבט אין ערלעדיגט אַלע מיליטער-ענינים, זאָווי בימע-פאַר אייבציגע שפּייזער

Absolwent szkoły włókienniczej (wydział tkacki) z praktyką fabryczną, po odbyciu służby wojskowej, poszukuje jakiegokolwiek zajęcia. Wajkselfisz, Łąkowa 2

בירגער פון דער פּוילישער רעפּובליק!

איך הייגט מאַכען מיר אַ-עמען בעקאַנט, אַז דער הויפּט-געווינס 100.000 זל. (הונדערט טויזענד) אויף № 73313

איז ווידער געפאַלען אין אונזער גליקליכסטער קאָלעקטור מיט דער קראַפט פון די גרויסע און שטענדיגע אונזערע געווינען רופען מיר אַלע, וואָס שטרעבען צו ערווערבען

גליק — פערמעגען

צו קויפען לאָטען צו דער איצטיגער 4-טער קלאַס, ווי אויך צו דער קומענדער גרויסער 5-טער קלאַס אין די ביוראָ'ס פון אונזער גליקליכסטער קאָלעקטור

E. Lichtenstein

ŁÓDŹ, Piotrkowska 11
Piotrkowska 72 געבעידע פון גראַנד-האָטעל

דיצינגשאַלע פון דער קאָלעקטור וואַרשאַ, מאַרשאַלקאָווסקאַ 146.

1. באַלוטער יוד. געגענזייטיגע הילפס-געזעלש א. נ. „גמילת חסדים" קיעלמאַ 15.

בעקאַנטמאַכונג.

מוצש"כ, פ' משפטים 2 14-1931, פּינקטליך 7 אָוו. קומט פאָר אין פעראיינס-לאָקאַל קיעלמא 15

די יעהרליכע גענעראַל-פערזאַמלונג

מיט פאָלג. טאָג אָרדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואַהל פון אַ פאָרזיצענדע, 3) וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג, אַלע מיטגל. ווערען געבעטען פּינקטליך צו ערשיינען.

בעמ: אין פאַל פון אַ נישט בעניגענדער צאָהל מיטגלידער קומט די פערזאַמלונג פאַר דעם זעלבען אָוונד, 8 אַ זייגער ביי יעדע צאָהל מיטגלידער.

די וואַהל-קאָמיסיע.

מאַשין-מצות

ווערט געבאַקען אַלע טאָג פרישע און דינע ווי אויך מצה-מעהל, אייער-פּע-פּעל און סובאַרקעס לויט קאַרלסבאַדער סיסטעם

מיר עמפּפעהלען צו יעדער צייט אונזער גוט-בעקאַנטע און פרישע געבעקען פון אונזער איבעראַל בעוואוסטער צוקערביע

נ. ווייגבערג

38 פּיעטריקאָווער 38

:-: טעל 143-82 :-:

„נייער פאלקסבלאט"

„די זינדיגע מוטער"

דאס יודישע לעבען אין פאריז האט געפונען אן אויסדרוק אין א יוד. פיעסע

(קארעספאנדענץ פון פאריז צום „נייעם פאלקסבלאט")

דאס יודישע פאריז הויבט אן אלץ מעהר צו בעקומען זיין אייגענע פיזיאנאמיע. מיט יאהרען צוריק איז דער פאריזער יודישער ישוב געווען א צוזאמענלויף פון אייבצעלנע יודען, פון טויזענדער יחידים, וואס זענען געקומען פון פערשידענע לענדער. יעדער יחיד, יעדע גרופע, האבען געהאט זייער אייגענעם שבט.

ערשט אין די סאמע לעצטע יאהרען האט זיך זיך די לאגע אנגעהויבען צו ענדערן. דער פאריזער יודישער ישוב איז אויסגעוואקסען אין צאהל, עס האבען זיך אנגעהויבען אויסצואַרבייטען ביי איהם גאנץ בעשטימטע און בולטע כאראקטער־שטריכען מיט יעדען יאהר איז קלארער געווארען, אז דער יודישער פאריז שטעלט שוין מיט זיך פאר א טיפ און דאס קינסטלערישע שאפען, וואס שפיגעלט אפ געטריי אלע לעבענס־דערשיינונגען, האט זיך אנגעהויבען צו אינטערעסירען מיט דעם דאזיגען טיפ.

דער קאפיטעל „יודישער טעאטער" איז אין פאריז א קאפיטעל פאר זיך. יאהרען לאנג האט מען זיך שוין בעמיהט צו שאפען אין פאריז א שטענדיגע יודישע ביהנע, וואס זאל סיסטעמאטיש בעדינען דעם פאריזער יודישען עולם, וואס זאל ווערען א שטענדיגער פאסטען אין דעם קולטורעלען בודושעט פון דעם יודישען פאריז. כמעט אלע יודישע אנטרעפעניארען האבען אין משך פון די לעצטע יאהרען פערזוכט זייער גליק אין פאריז. אייניגע פון זיי זענען געקומען נישט מעהר אויף גאסטראלען, אנדערע האבען פרובירט זיך אויף שטענדיג דא צו בעזעצען, עס איז אפט אויסגעקומען אז צוויי יודישע טרופעס האבען גלייכצייטיג געשפילט איי פאריז, אייניגע אנטרעפרעניארען האבען געשאפען א מין יאבדצר־טעאטער. וואס האט א פאר טעג אין דער וואך געשפילט א יקאיין יודישען פירטעל, א פאר טעג אין א צווייטען, א טאג אין א דריטען. די אלע פרובען האבען זעלטען געבראכט צו בעפרידיגענדע רעזולטאטען. א סך אנטרעפרעניארען האבען דערלעגט די קאפ ביי זייערע פאריזער אונטערנעהמונגען. אנדערע האבען מיט מיה אויסגעהאלטען עטליכע חדשים און זעלטען ווען פלעגען די ארטיסטען רעגעלמעסיג און אין דער פולער מאס בעקומען זייערע מאגערע שכירות. מען האט דא שוין אויספרובירט אלע מעגליכע מינים פון טעאטער: דראמע, אפערעטע, גוטע אנסאמבלען און אייבצעלנע „סטארס" — עס איז זעלטען וועמען געלונגען אויף לאנג צו דעראבערען דעם אינטערעס און דעם בעזוך פון דעם ברייטען יודישען עולם.

די טרופע פון יוליוס אדלער וואס שפילט איצט אין פאריז, האט געמאכט אנ'אינטערעסאנטען פרוב צו געבען אנ'ענטפער אויף דער טעאטער־בעדערפעניש. דער יודישער שריפטשטעלער און זשורנאליסט נ. פראנק האט אנגעשריבען א ראמאן („די זינדיגע מוטער") און יוליוס אדלער האט דעם סיושעט איבערגעארבייט פאר דער סצענע. דאס איז די ערשטע פאריזער יודישע דראמע.

דער סיושעט גופא איז אינ'ם גרויסען גאנצען א גאנץ באנאלער. א יודיש מיידעל האט מיט 18 יאהר צוריק „פערפיהרט א ליבע", אין פאריז מיט א טיפיש־יודישען דאן־זשואן עס איז געקומען די צייט און זי האט געבוירען א טאכטער. דאס אומגעזעליכע קינד האט זי אפגעגעבען אין א קינדער־היים און אליין איז זי אפגעפאהרען אין אמעריקא. דארטען איז זי געווען 18 יאהר. איז געווארען רייך און וואלט געקענט זיין גליקליך אבער דער געדאנק וועגע ודער פערלוירענער טאכטער האט איהר נישט געלאזט רוהען.־ און נאך אנ'אכצעהן־יאהריגער אפ־וועזענהייט קומט זי צוריק נאך פאריז. כדי צו געפינען איהר קינד, דאס קינד איז אבער דערווייל געווארען א יונג מיידעל, וואס לעכצט נאך לעבען, נאך דער ברייטער וועלט, און זי לאזט זיך פערפיהרען פון דעמזעלבען מאן וואס האט אמאל פערפיהרט איהר מוטער ,זי ענטלויפט מיט איהר אייגענעם פאטער, וואס ווייס נישט, אז דאס איז זיין טאכטער. נאך לאנגע זוכענישען געפינט דאך די מוטער איהר אומגליקליך קינד, דער פראפעסיאנעלער דאן־זשואן דערשיסט זיך.

דאס איז דער סיושעט, ער איז טיפיש פאר דעם פאריזער טעאטער, מעלאדראמאטיש און פאטעטיש, ווי עס פאסט פאר א פאריזער טעאטער־שטיק. די ווירקונג פון דער פראנצויזישער ביהנע לאזט זיך דייטליך שפירען. נישט דאס איז אבער דאס כאראקטעריסטישסטע און דאס יודיש־ווערט־פולסטע פון דער „זינדיגער מוטער", אינטערעסאנטער און וויכטיגער פאר אלץ איז דער קאנטראסט צווישען דעם יודישען פאריז מיט 18 יאהר צוריק און דעם יודישען פאריז פון היינט. אין דעם אכצעניעהריגען צייט־אפשניט האט זיך אלץ געביטען. פאר דער מלחמה בעת די זינדיגע מוטער איז צום ערשטען מאל געווען אין פאריז און האט איבערגעלעבט איהר ליבעס־טראגעדיע, האט דער פאריזער יודישער ישוב נאך נישט געהאט אנ'אייגענעם לעבענס־שטייגער, אייגענע טיפען, איצט זעהען מיר אויף דער ביהנע דאס ספעציפישע פאריזער געטא, דעם „פלעצל" מיט זיינע אלטע געבויגענע הייזער, מיט זיינע אייגענע קרומע געסלעך, מיט זיין געמיש פון פראנצויזישע און יודישע לעבענס־עלעמענטען מיר זעהען דעם מערקווירדיגען, כמעט סימבאלישען האלב־משוגענעם שווייגענדיגען „משיח" אין מיטען גאס, די דעקאראציע פון דעם פלעצל איז אזוי היי־מיש און נאהענט דעם טעאטער־עולם. אז ער אפ־לאדירט שוין ווי נאר דער פארהאנג הויבט זיך אויף, דער יודישער פאריז האט בעפונען זיין טעאטראלישען אויסדרוק מיט אלע מעלות און מיט אלע חסרונות פון דעם ספעציפיש פאריזער יודישען טיפ. 3

וועט דאס בלייבען נישט מעהר ווי אנ'ערשטע שוואלב, וואס מאכט נאך נישט קיין פריהלינג? אדער וועט „די זינדיגע מוטער" זיין דער ערשטער אנזאג פון אנ'אייגענארטיגער לעבענס־געטרייער פאריזער יודישע ביהנע־קונסט, וואס וועט פערטרייבען די סקארבאווע און במאס־געווארענע אמעריקאנישע יודישע אפערעטעס און דראמעס, וואס זאגען גאר־נישט, נישט דער מח און נישט דער נשמה פון דעם היינטיגען פאריזער יוד?

י. שעכטמאן.

דער רעזולטאט

פון די אונטערהאנדלונגען

ווען ס'האבען זיך אין אקטאבער פון פאריגען יאהר אנגעהויבען די אונטערהאנדלונגען צווישען די פארשטעהער פון דער יודישער אגענץ מיט דער ענגלישער רעגירונג, האט מען פון פערשידענע זייטען געהערט סקעפטישע בעמערקונגען מכוח דער צוועקמעסיגקייט פון די דאזיגע אונטערהאנדלונגען, נאך די טרויעריגע ערפאהרונגען האט מען זיך בעצויגען מיט אונווילען צו די אונטערהאנדלונגען און מ'האט געצווייפעלט אין זייער פאזיטיווען רעזולטאט.

די אונטערהאנדלונגען האבען געדויערט מיט הפסקות פיר חדשים, און אין דער נאהענטסטער צייט דארף ארויס א דאקומענט מיט די רעזולטאטען פון דער קאנפערענץ.

דער אינהאלט און די פארם פון דעם דאקומענט זענען נאך נישט בעקאנט, מ'ווייסט נישט, צי דאס וועט זיין א ביי ווייסבוך, וואס וועט אריינגעטראגען ווערען אין פארלאמענט אנשטאט דעם פריהערדיגען, אדער עס וועט זיין בלויז אנ'ערקלערונג פון מיניסטער הענדערסאן. אויך דער אינהאלט איז פערדעקט מיט א שלייער, כאטש אין אלגעמיין איז בעקאנט, אז דער דאקומענט בעציהט זיך אויף צוויי פראבלעמען, דהיינו פון עמיגראציע און פון באדען.

די דאזיגע צוויי פראבלעמען האבען מיט זיך פארגעשטעלט דעם הויפט־געגענשטאנד פון אנגריף אין דעם ווייסבוך פון אקטאבער 1930, דערביי האבען זיך די פארשטעהער פון דער יודישער אגענץ אין דער צייט פון די אונטערהאנדלונגען געמוזט האלטען אין דעפענזיווע. מ'האט גיכער געמוזט פערטיידיגען דעם מצב, וואס האט עקזיסטירט פאר אקטאבער 1930. איידער ארויסרוקען נייע פאסטולאטען און נייע, אפילו בעגרינדעטע פאר־טענזיעס, דער רעזולטאט, וואס איז דערגרייכט געווארען ביי די אונטערהאנדלונגען זאל זיין א בא־דייטענדער, אין דער פראגע פון אימיגראציע האט מען פולקאם אנערקענט דעם פריהערדיגען מצב, ד.ה. אז די אימיגראציע ווערט רעגולירט יעדעס יאהר לויט דעם יודישען ארבייטס־מארק און נישט אויפ'ן סמך פון דער עקאנאמישער סיטואציע אין גאנצען לאנד, וואס אנבעלאנגט דעם פראבלעם פון באדען, זאל אויך צוריקגעשטעלט ווערען דער מצב פון פאר דעם ווייסבוך מיט דער בעגרענצונג, אז א קאמיסיע, וועלכע וועט בעשטעהן פון איין יוד, איין ענגלענדער, און איין אראבער זאל האבען דאס רעכט ארויפצולייגען א וועטא אין די פראגען פון פערקויפען וועלכען עס איז נישט באדען.

אויב די דאזיגע ידיעות זאלען זיין אמת, האט מען קיין ערפאלג נישט דערגרייכט, אבער יעדענפאלס איז אין די צוויי וויכטיגסטע געביטען אויסגעפועלט געווארען א בעדייטענדיגע הנחה. און הנחות ביים איצטיגען מאמענט, ווען עס ווערט געפיהרט א קאנצענטרירטער אנגריף אויף דער גאנצער יודישער אַרבייט אין פאלעסטינע, קאנען זיך באטירליך נישט שטיצען אויסשליסליך אויף די יודישע פאסטולאטען, נאר מוזען בעריקזיכטיגען די שטימונגען און פאסטולאטען פון דער אראבישער בעפעלקערונג. מ'דארף זיך דאך נישט מאכען קיין אילוזיעס, די בריטישע רעגירונג רעכענט זיך שטארק מיט די יודישע פאדערונגען, אבער זי קאן נישט און וויל נישט אריבערגעהן צו דער טאג־ארדנונג איבער די שטימונגען פון די אראבער, און די ענגלישע פאליטיק וועט מוזען תמיד באלאנסירען צווישען די פאדערונגען פון אט די ביידע טיילען פון דער בעפעלקערונג אין ארץ־ישראל.

אין דער נאהענטסטער צייט דארף זיך אנהויבען דער צווייטער טייל פון די אונטערהאנדלונגען: עס וועט געהן וועגען די רעאלע פראבלעמען פון דער בריטישער אדמיניסטראציע. דא וועט זיך דער יודישער צד שוין נישט דארפען בעגרעניצען בלויז מיט פערטיידיגונג, וואו עס וועט זיך האנדלען וועגען דער ראלע פון דער אדמיניסטראציע אין דער גאנצער פאלעסטינער ארבייט. א סברה אז די רעגירונג גרייט צו א נייעם פלאן פאר דער ארבייט פון דער אדמיניסטראציע און האט אפילו צוליב דעם געשיקט א ספעציעלע קאמיסיע קיין ארץ־ישראל.

די אונטערהאנדלונגען מיט דער ענגלישער רעגירונג און זייער ביזאיצטיגער רעזולטאט רופען נישט ארויס קיין התלהבות און אפילו נישט קיין צופרידענהייט. אבער זיי זענען א וויכטיגער עטאפ אין דער פאליטישער אקציע פון דער יודישער אגענץ. עס פערשווינדט דער גרויל פון ווייסבוך און עפענען זיך מעגליכקייטען פאר פאזיטיווער ארבייט, און אפשר אין גינסטיגערע פאליטישע בעדינגונגען ווי ביז איצט.

נ. ד.

„ערגער פאר דעם אריגינאל"

דער אנפאל אויף דעפ. ניעדזיאלקאווסקי מצד א דעפוטאט, וועלכען דער „ראבאטניק" האט אנגערופען „פורישקעוויטש"

וועגען דעם סקאנדאל וואס האט זיך אפגעשפילט אין סיים — דער סאנאציע־דעפוטאט קלעשטשינסקי האט געפאטשט דעם לידער פון פ.פ.ס. דעפ. ניעדזיאלקאווסקי, ווייל דער „ראבאטניק" וואו ניעדזיאלקאווסקי איז הויפט־רעדאקטאר האט אנגערופען קלעשטשינסקין „פורישקעוויטש" — שרייבט דער בעכטיגער „ראבאטניק":

„מיר האבען אנגערופען קלעשטשינסקין פוילישער פורישקעוויטש דערפאר, ווייל אין דער סיים קאמיסיע האט ער אויפ'ן אדרעס פון בריסקער ארעסטירטען דעם בירגער באגינסקי אויסגערופען: „מען האט איהם ווייניג געשלאגען, מ'האט איהם פיר מאל מעהר געדארפט שלאגען איבער דער מארדע".

פונקט אזוי האט זיך אויפגעפיהרט אין יאהר 1912 אין דער רוסישער דומע פורישקעוויטש, וועלכער אויפ'ן אדרעס פון צוויי קאטארזשניקעס, פאליטישע ארעסטירטע געשריען „ווייניג געשלאגען, ווייניג געשלאגען"...

אויב מען האט די דרייסטקייט נאכצומאכען פורישקעוויטשען, דארף מען אויך האבען די דרייסטקייט... נישט צו בעליידיגען זיך פאר פערגלייכען ווערען מיט פורישקעוויטשען.

„און דאס זוכען סאטיספאקציע אויף דעם אופן ווי דאס האט געטון ה' קלעשטשינסקי וועט איהם נישט באר נישט אפרייניגען פון צונאמען פורישקעוויטש, נאר וועט פערפעסטיגען אין דער אפיניע די איבערצייגונג אז דער פוילישער נאכמאכער פון פורישקעוויטשען איז ערגער פאר'ן אריגינאל.

דער „קאמינטערן" טאדעלט די יודישע קאמוניסטען אין א"י

און לויבט דעם אראבישען קאמוניסטישען לידער

ירושלים, (יט"א). אין „פאראויס" (ארגאן פון דער קאמוניסטישער פארטיי אין א"י, וואס ערשיינט אין יודיש און אראביש), איז אפגעדרוקט א בריף פון אויספיהר־קאמיטעט פון קאמוניסטישען אינטערנאציאנאל. אין דעם בריף ווערט שטארק קריטיקירט די טעטיגקייט פון די יודישע קאמוניסטען אין א"י, עס ווערט אין איהם געזאגט צוו. אנד.:

די יודישע קאמוניסטען אין פאלעסטינא האבען פערנאכלעסיגט די ארבייט צווישען יודען, קאנצענטרירענדיג אלע זייערע קרעפטען צו מאכען די אראבער פאר גוטע קאמוניסטען, דער איינפלוס פון דער קאמוניסטישער פארטיי אין פאלעסטינא איבער די פעלאכען איז אין אלע הינזיכטען שוואך די פארטיי נעהמט נישט דעם אנטייל וועלכען זי וואלט געדארפט בעהמען, אין דער נאציאנאלער בעוועגונג פון די אראבער. די ארבייט פון דער פארטיי צווישען די יודען איז ווייט נישט צופרידענשטעלענדיג. ווי עס שיינט, האט די קאמוניסטישע לייטונג אין פאלעסטינא שלעכט פערשטאנען דעם זין וואס איז געווען ענטהאלטען אין דעם בריף פון פאליטישען סעקרעטאריאט פון „קאמינטערן" פון 16. אקטאבער 1929, אין וועלכען עס איז געווען געזאגט אז די פארטיי זאל אראביזירט ווערען, עס זאל אבער נישט אפגעלאזען אדער פערקלענערט ווערען די ארבייט צווישען יודישע ארבייטער דער אפארטוניזם, הן פון לינקען, הן פון רעכטען פליגעל אין דער פארטיי האט זי דערפיהרט צו דער אנטי־באלשעוויסטישער מסקנא, אז די יודישע ארבייטער דארפען ארויס פון לאנד און פערלאזען דעם קלאסען־קאמף פראנט, דערפאר ווייל די קאמפארטיי אין פאלעסטינא קען נישט אדער דארף נישט שענקען וועלכע עס איז אויפמערקזאמקייט דעם יודישען ארבייטער.

דער בריף ענטהאלט די אינסטרוקציע אז די קאמוניסטען אין א"י זאלען אויסנוצען דעם קריזיס אי ציוניזם, כדי צו פערשטארקען און קאנסאלידירען דעם איינפלוס פון דער קאמפארטיי אויף די יודישע ארבייטער.

אין בריף ווערט געלויבט די גרופע, וועלכע עס פיהרט אן דער אראבישער קאמוניסט האמדי הוסייני (א קוזין פון ירושלימער הויפט־מופטי). דער „קאמינטערן" לויבט איהם פאר די פאזיטיווע ראל וואס ער האט געשפילט בעת די אויגוסט־אונרוהען. לסוף ווערען די יודישע קאמוניסטען איבערטרייבען, סטרויאירט, פולשטענדיג איבערצורייסען מיט דער יודישער בורזשואזיע, וועלכע „שפילט די ראל פון עקזעקוטאר און אונטערדריקער" אין די אינטערעסען פון די יודען, וועלכע בילדען א „פריווילעגירטע מינ דערהייט".

עקאנאמישע דעפרעסיע אין פראנקרייך

איז גורם דעם וואוקס פון אנטיסעמיטיזם

פאריז, (יט"א). די ארבייטסלאזיגקייט און עקאנאמישע דעפרעסיע וועלכע ווערען איצט אנגערנסטער פאקטאר אין פראנקרייך, גיבען שוין איצט דעם שטויס פאר'ן אויסוואוקס פון אנ'אנטיסעמיטישער בעוועגונג, שוין איצט ווערט טעגליך נאטירט אנטיסעמיטישע אינצידענטען אין די יודישע קווארטאלען פון פאריז. דאס רוב זענען עס קליי־נע אינצידענטען. זיי געשעהען אבער וואס אמאל אלץ אפטער. נישט־יודישע ארבייטער, האנדווער־קער און הענדלער זענען אונצופרידען צוליב דער יודישער קאנקורענץ און אפט דריקען זיי אויס זייער אונצופרידענהייט. בעזונדערס שווער איז די לאגע פון ד יפרעמדע ארבייטער, ס'רוב פון פוילען. מיט'ן וואוקס פון קריזיס פערלאזען פיל פון זיי דאס לאנד אין פערשידענע ארימערע קווארטאלען פון שטאט הערט מען איצט אפט אזעלכע אויסדרוקען ווי "שמוציגער יוד". גאנץ אפט ענדיגען זיך די אינצידענטען מיט געשלעגן. דאס רוב זענען עס נישט אזעלכע געשעהענישען צו וועלכע עס איז נויטיג די אינטערווענץ פון פאליציי און דעריבער אויך ווערען זיי זעלטען נאטירט אין דער פרעסע.

דאך ווערט אין די יודישע קרייזען אין פאריז אויסגעדריקט די מורא פאר'ן פערשפרייטען פון אט די ערשיינונגען פון אנטיסעמיטיזם, וועלכע זענען א פועל יוצא פון דעם וואקסענדען עקאנאמישען קריזיס.

זאל פילהארמאניע, נארוטאוויטש 20

מאנטאג, דעם 16 ד. ח. 8.30 אווענד

איינציגער אויפטריט

פון בעריהמטען קינסטלער - רעציטאטאר

הערץ גראסבארד

ווארט־קאנצערט

בילעטען שוין צו בעקומען ביי דער קאסע

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

מיטוואך 11 כד שבט תרצ"א

פעברואר

זון-אויפגאנג 7.12

זון-אונטערגאנג 4.27

די מגפה פון ארבייטסלאזיגקייט

די אַרבייטסלאָזיגקייט אין לאָדזער טעקסטיל־ראַיאָן איז שוין ביי אונז געוואָרען אַזאַ אָפטע ערשיינונג, אַז מ'האָט זיך שוין צו איהר צוגעוואוינט און מ'בעטראַכט זי פאַר אַ כראָנישע און מ'גיט זיך נישט אָפּ קיין רעכנונג, אַז ס'האַלט שוין ביים אונטערגאַנג פון דער אינדוסטריע.

פון אַ פערגלייך מיט די ציפערען פון פאַר'ן קריג בעקומט מען אַ בולטע בעשטעטיגונג דערצו. נאָך אין נאָוועמבער האָבען די אָפיציעלע אָפּטימיסטען גערעדט וועגען א „געוויסער בעסערונג אין דער לאַגע פון לאָדז. וועלען מיר פערגלייכען אַ פּאָר ציפערען פון נאָוועמבער מיט די פון פאַר'ן קריג.

אין יאָהר 1914 האָט די גרויס־אינדוסטריע וואָס איז אָרגאַניזירט אין טעקסטיל־גרויס אינדוסטריעלען פערבאנד, בעשעפטיגט 61,986 אַרבייטער אין נאָוועמבער 1930 — 51.424 ד.ה. 83 פּראָצענט פון פאַר'ן קריג. אָבער די אַרבייטער איצט זענען גענוג בעשעפטיגט נישט 83 פּראָצענט פון די אַרבייטס־שעה'ן נאָר קוים — 52.8, ד.ה. אָנ'ערך אַ העלפט פון פאַר'ן קריג.

די וואָל־אינדוסטריע האָט אין יאָהר 1914 בעשעפטיגט 32.964 אַרבייטער אין נאָוועמבער 1930 — בלויז 14.991 ד.ה. 46.8 פּראָצ. פון פאַר'ן קריג. אין זיי זענען געווען בעשעפטיגט בלויז 29.9 אַרבייטס־שעה'ן, די וואָל־אינדוסטריע אַרבייט אויס טייערערע מאַטעריאַלען ווי די בוימוואָלענע און די אַרבייטער דאָ פערדינען מעהר און „דראַד דער טייל פון דער פּוילישער טעקסטיל־אינדוסטריע געהט אונטער מיט ריזען־שריט.

אַ שאַרפען בילד פון דעם טעקסטיל־אינדוסטריע אונטערגאנג בעקומט זיך ווען מ'אָבסערווירט די צוויי הויפּט־טיילען פון דער אויסאַרבייטונג: די שפּינערייען און ד יוועבערייען, אין די שפּינערייען וואו ס'ווערט אויסגעאַרבייט אַ האַלב־פּראָדוקט (גאַר'ן) זענען בעשעפטיגט מייסטענס פרויען און יוגענדליכע וועלכע בעקומען די נידריגסטע לוינען. דערביי ווערען אין די וואָל־שפּינערייען די אַרבייטער בעסער בעלוינט ווי אין די בוימוואָלענע.

אין די וועבערייען זענען בעשעפטיגט די מעהר קוואַליפיצירטע מייסטענס מענער — אין דער וואָל־אינדוסטריע זענען די וועבער כמעט אויסשליסליך מענער — און פאַר'ן קריג זענען זייערע לוינען געווען אויף 100 ביז 200 פּראָצענט העכער ווי ביי די בוימוואָל־וועבער.

אין דער בוימוואָל־אינדוסטריע איז די צאָהל וועב־שטול'ען אין נאָוועמבער 1930 געווען גרעסער ווי פאַר'ן קריג 100.6 פּראָצ. אָבער געאַרבייט האָבען זיי בלויז 82 פּראָצ. פון די פאַרמלחמהדיגע אַרבייטס(שעה'ן, אין די וואָל־וועבערייען האָט די צאָהל וועבשטוהלען דערגרייכט קוים 20.6 פּראָצ. פון די פאַרמלחמהדיגע און די אַרבייטס־שעה'ן קוים 13.3 פּראָצ. אַזוי איז געפאַלען דער בעשעפטיגונגס־צושטאַנד וואָס איז אַמבעסטען בעלוינט געוואָרען.

אַזוי האָט אויסגעזעהען די לאַגע אין נאָוועמבער ווען אין לאָדז איז געווען 26 טויזענד אַרבייטסלאָזע, היינט איז זייער צאָהל געשטיגען ביז עטליכע און פופציג טויזענד.

די לאָדזער טעקסטיל־אינדוסטריע איז געצוואונגען ביז צו אַ צושטעלער פון האַלב־פאַבריקאַטען פאַר רומעניען, ענגלאנד א. אַנד. (גאַרן), און די מלוכות וועבען אַליין פון דעם גאַרן אין אייגענע וועבערייען. זיי לוינט נישט צו שפּינען דעם גאַרן, וועלכע די שפּינערייען בעשעפטיגען ביליגע אַרבייט (קינדער און פרויען). לאָדז בעזיצט גענוג די דאָזיגע ביליגע אַרבייטס־קראַפט, קינדער פון די געוועזענע אַרבייטער איצט אַרבייטסלאָזע.

קען אַזאַ לאַגע לאַנג אָנהאַלטען?

מ.

פריהער פּראָלאָנגאַציעס און שפּעטער רעגולירט אויף 70%

טעגליכע כראָניק פון האַנדעלס־געריכט

הערמאַן ליפּמאַן און מוריצי גייזלער (פּיעטריקאָווער 59) האָבען אין פעברואַר 1930 בעקומען אַ פּראָלאָנגאַציע פון זייערע צאָהלונגען. שפּעטער האָבען זיי בעקומען די ערלויבניש צו פיהרען אויסגלייכס־אונטערהאַנדלונגען און האָבען פאָרגעזלאָגען צו בעצאָהלען די קרעדיטאָר'ען 70 פּראָצ. פון די חובות אין 4 האַלב־יאָהריגע ראַטעס. דאָס געריכט האָט דעם אָפּמאַך בעשטעטיגט.

* * *

מעכאַנישע וועבעריי יוזעף ליפּסקי (פּיעטריקאָווער 58) האָט פאַראַיאָהרען אין אַפּריל בעקומען אַ פּראָלאָנגאַציע פון די צאָהלונגען און שפּעטער זיך געווענדעט אין געריכט וועגען אַנ'ערלויבניש אָנצוהויבען אויסגלייכס־אונטערהאַנדלונגען. ער האָט פאָרגעשלאָגען צו בעצאָהלען 70 פּראָצענט. פון זיינע חובות אין 4 האַלב־יאָהריגע ראַטעס אָהן ציַנזען. דאָס געריכט האָט דעם אָפּמאַך בעשטעטיגט.

מיט „שלאָגענדע" אַרגומענטען,

האָט „א שטאַרקער" געצוואונגען דעם יונגען חסידישען מאַן אָפּצוגט'ן זיין אונטריייע פרוי

אַ מעשה וואָס איז זיך פערלאָפען אין צענטער־שטאָט

אויף פּאָלודניאָווא גאַס האָט געוואוינט אַ פאַמיליע ג. אַ יונג פּאָרפאָלק ער, אַ חסידישער יונגערמאַן, זי, אַ ביסעלע אַ מאָדערנערע, אַ פרוי וואָס האָט געהאַט אַ געשמאַק פאַר מאָדערנע טואַלעטען, פאַר פערוויילונגען און בעלער. און הגם דער יונגערמאַן פלעגט אַמאָל אַראָפּפאָהרען קיין גער און די פרוי אויף אַ באַל אין פילהאַרמאָניע, האָט ביי זיי געהערשט שלום־בית און 3 יאָהר נאָך דער חתונה זענען שוין אין שטוב אַרומגעלאָפען 2 פּיצעלעך קינדערלעך, מיט וועלכע די עלטערען האָבען זיך נישט געקענט זאַט אָנפרעהען.

טרעפט זיך אַ מעשה, אַז צו זיי קומט אָן עפּעס אַ יונגערמאַן אַ פערוואַנדטער פון דער פרעמד, וואָס האָט זיך בעדאַרפט אויסבעהאַלטען. האָט ער זיך אַריינגעצויגען צו זיי און ב יי זיי אָפּגעוואוינט אַ פּאָר חדשים. אין פערלויף פון דער צייט איז דער יונגערמאַן אויף אַ האַלבע שעה נישט אַרויס פון שטוב און האָט זיך פאַר דער צייט אַזוי בעפריינדעט מיט'ן יונגען ווייבעל, אַז שכנים אַרום, וואָס פלעגען ווען נישט ווען אַריינקומען אין שטוב האָבען אָנגעהויבען אונטערזאָגען דעם מאַן אַז ער זאָל משלח זיין זיין לאָקאַטאָר, וועלכער קלויבט זיך צו ווערען משמעות זיין ממלא מקומו.

דער מאַן האָט אַפילו נישט געגלויבט וואָס בייזע ווייבער רעדען אויס רכילות אויף זיין פרוי, אָבער ער האָט געמוזט סוף כל סוף נאָכקומען און געהייסען דעם פערוואַנדטען לאָקאַטאָר זוכען זיך אַנ'אַנדער אָרט אויף צו אויסבעהאַלטען זיך.

פון דעם האָט זיך עס אָנגעהויבען, אָבער מיט דעם האָט זיך נישט געענדיגט: דער שלום בית איז צושטערט געוואָרען. דער שטאַרקער פערטרויען וואָס דער חסידישער יונגערמאַן האָט געהאַט צו זיין טעמפּעראַמענטפול ווייבעל איז ביי איהם פערלוירען געגאַנגען און אין שטוב האָבען זיך אָנגעהויבען סכסוכים און ס'איז דערגאַנגען אַזוי ווייט אַז דאָס יונגע ווייבעל האָט אָנגעהויבען צו פאָדערען פון איהר מאַן אַז ער זאָל זי אָפּגט'ן, אָבער דער מאַן, וועלכער האָט די פרוי ליב געהאַט, האָט נישט געהאַלטען דערפון, מאַלע וואָס עס טרעפט זיך צווישען אַ יונג פאָר פאָלק — געווען אַ סכסוך, ס'וועט פאַראיבער, אַבי ס'זאָל נאָר נישט פעהלען קיין פרנסה, חלילה, וועט אַלץ זיין גוט, און ער האָט מיט נאָך מעהר פלייס זיך פערנומען מיט זיינע געשעפטען, וועלכע זענען בכלל געגומען געגאַנגען נישט שלעכט.

מיט אַ פּאָר וואָכען צוריק האָט ער בעשלאָסען אויף שבת אַראָפּצופאָהרען זיך קיין גער. ער האָט דאָרט פערבראַכט אַ פּאָר טעג און ווען ער איז צוריקגעקומען האָט ער געטראָפען די שטוב פערשלאָסען, און ווען ער איז אַריין אין שטוב, האָט ער דאָרט געטראָפען כמעט לעדיגע ווענט. אַלץ וואָס האָט געהאַט עפּעס אַ ווערט און מ'האָט עס געקענט אַרויספיהרען, האָט מען פון דער שטוב אַרויסגענומען. באַטירליך אַז אויך די פרוי מיט די קינדער זענען אין שטוב נישט געווען. זי איז אַוועק צו איהרע עלטערען, וועלכע האָבען אויך מסכים געווען, אַז זי זאָל בעהמען גט. אָבער דער יונגערמאַן האָט זיך איינגעשפּאַרט, — ער וועט קיין גט נישט געבען.

האָבען זיך געפונען גוטע פריינד און געגעבען דער פרוי אַנ'עצה, זי זאָל אָנקומען צו דער הילף פון „שטאַרקע" און זי האָט די עצה געפאָלגט. אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען, ווען דער יונגערמאַן איז געווען אַליין אינדערהיים איז צו איהם אַריינגעקומען עפּעס אַ יונגערמאַן און זיך מיט איהם אַדורכגעשמועסט וועגען דעם ענין פון זיין פרוי און דעם גט, וואָס זי פערלאַנגט פון איהם. דער יונגערמאַן ז. האָט זיך געהאַלטען ביי זיינס — ער וועט קיין גט דער פרוי נישט געבען.

האָט דער אומבעקאַנטער געפּרובט איבערצייגען איהם מיט אַ פּאָר „שלאָגענדע" אַרגומענטען, אָבער זיי האָבען איהם צום ערשטען מאָל נישט איבערצייגט, האָט איהם דאַן דער אומבעקאַנטער אָנגעזאָגט, אַז ער וועט איהם נאָך אַמאָל בעזוכען און איהם געגעבען צייט זיך איבערצולייגען. ביז צו דעם טערמין האָט ג. געהאַט נאָך אַ פּאָר בעזוכען און יעדעס מאָל האָט איהם דער אומבעקאַנטער, וועלכען ג. האָט שוין גוט געקענט, געפּרובט איבערצייגען מיט זיינע „שלאָגענדע" אַרגומענטען ביז....

די פאָריגע וואָך האָט ג. אָפּגעג'ט זיין יונגע פרוי, וועלכע איז מיט די צוויי קינדער געבליבען ביי איהרע עלטערען.

א קינד צווישען פלאמען

(2) יאַדוויגאַ מיאַזעק (זגערזש, יוליוש 4) איז אַוועק פון דע־היים און איבערגעלאָזט אין וויגעלע אַ 9 חדשים'דיג קינד. דאָס וויגעלע איז געשטאַנען נאָהענט ביים אויווען, וועלכער האָט זיך געהייצט. אין פון הייסען אויווען, האָט זיך אָנגעצונדען דער שענק, פון דאָרט האָט זיך דאָס פייער איבערגעוואָרפען אויף דער שטיב איינאָרדנונג. 2 שכנים וועלכע האָבען דאָס פייער בעמערקט, האָבען אויפגעבראָכען די טיר און די שרפה איינגעלאָשען. נאָך איידער ס'זענען אָנגעקומען די פייערלעשער, דאָס קינד אַ פערטשאַדעטע אין אָפּגעבריהטע האָט מען קוים אָפּגעראַטעוועט.

פערזאמלונג פון „רויטען־קרייץ"

(2) אין לאָקאַל פון דער לאָדזער בערזע איז פאָרגעקומען די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון „רויטען קרייץ" אין לאָדז. נאָכ'ן אויסהערען דעם טעטיגקייטס בעריכט פאַ־'ן פערגאַנגענעם יאָהר איז בעשלאָסען געוואָרען די 6000 זל. וועלכע זענען געבליבען אין קאַסע צו פערווענדען אויף אויסצייענדיגען דעם שפּיטאָל פון רויטען קרייץ, וועלכער ווערט געבויט אין לאָדז. ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צו עפענען ביים „רויטען קרייץ" שאָפער קורסען און די טעטיגקייט פון דער לאָדזער אָבטיילונג צו פערשפּרייטען אויף דאָס גאַנצען לאָדזער פּאָוויאַט.

אין דער נייער פערוואַלטונג זענען אויסגעוועהלט געוואָרען פרוי דובאַנאָוויטש, פר. גאַראָמסקי, ריכטער שווידערסקי, פר. אַ זעצקאַ, לודוויג קראַוזע, ראַדקע, פר. וויענטשקאָווסקאַ, אַלס קאַנדידאַטען: ד"ר שוויג, האָפמאַן, זשעווסקי, פר. סאַוויצקאַ, פרוי אורליך.

יודיש פאלקס־טעאַטער, זגערזשער 17 טעל. 193-03

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן.

מיט'ן אנטייל פון דער ניי־אַנגאַזשירטער סובּרעטין רעגינאַ בוימאַן, בעוואוסטער אַרטיסט מ. דראַנאָוו, בעקאַנטער אַרטיסט ה. באַלבירסקי, י. טופּמאַן.

גרויסער שטורמישער ערפאָלג! הונדערטער מענשען זענען אַוועק אָהן בילעטען!

היינט, מיטוואָך, דעם 11־טען פעברואַר, 9 אַ זייגער אין אָוונד

פּרעמיערע! צום ערשטען מאָל אין לאָדז! פּרעמיערע!

די גלאָקען פון סיביר

אין 4 אַקטען מיט געזאַנג פון רייזעלמאַן.

בעמערקונג: אין 3־טען אַקט קומט פאָר א קאַבאַרעט מיט'ן אנטייל פון גאַנצען אַרטיסטען־אַנסאַמבל. טענץ אויסגעפיהרט פון ב. ליבאָוויטש.

אָוונט־פּרייזען פון 1 ביז 3, פּאָפּולערע פּרייזען פון 80 ביז 2.50

ס'נעהמט אַנטייל פרויען: בעזמאַן, בוימאַן, פאָדערמאַן, ראָזענצווייג, מענער: באַלבירסקי, גוזמאַן, גאָלדבערג, דראַנאָוו, טופּמאַן, נייהויז, פּאָלאַנסקי, פאַסטעל, לעווקאָוויטש.

טעכנ. לייטער: ק. נוטמאַן. סופלער: וו. נייהויז. אַדמיניסטראַטאָר: נ. גאָלדשטיין.

ליכט־עפעקטען: י. שולמאַן. אַרטיסט. מאָלער: ביאַלעצקי. דעקאָראַציעס: ה. ליטוואַק.

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פּאָלקס טעאַטער.

אין פאַרבּרייטונג: „מאַן, ווייב און שלאַנג" און „לעבעדיגע יתומים"

דרינגענדע אונטערשטיצונג פאַר אַרבייטסלאָזע

(א) מאָנטאָג דעם 9 פעברואַר האָט זיך אָנגעהויבען די רעגיסטראַציע פון אַרבייטסלאָזע פיזישע אַרבייטער אויף דרינגענדסטע און אויף בעהיינ.ס־שטיצע. דאָס רעכט אויף שטיצע האָבען די אַרבייטסלאָזע, וועלכע 1) האָבען אויסגעשעפּט די געזעצליכע אונטערשטיצונג פון אַרבייטסלאָזען־פאָנד נאָכ'ן 1 יאַנואַר 1930; 2) בעקומען נישט קיין געזעצליכע אינטערשטיצונג פון אַרבייטסלאָזען־פאָנד בעת'ן „טויטען סעזאָן" פון 15 דעצעמבער 1930 ביז'ן 1 מערץ 1931; 3) וואָס נעמען נישט קיין געזעצליכע שטיצע פון אַרבייטסלאָזען־פאָנד און זענען זייט'ן 1 יאַנואַר 1930 געווען בעשעפטיגט ווייניגסטענס 4 וואָכען אין אַרבייטס־אַנשטאַלטען, וואָס אונטערליגען דעם געזעץ וועגען פערזיכערונג פון אַרבייטסלאָזיגקייט און 4) די וואָס זענען נאָכ'ן 1928 י. געאַרבייט ווייניגסטענס 6 חדשים אין אַנשטאַלטען וואָס אונטערליגען דעם געזעץ וועגען פערזיכערונג פון אַרבייטסלאָזיגקייט.

רעכט אויף אונטערשטיצונג האָבען די אַרבייטער וואָס וואוינען אין לאָדז ווייניגסטענס זייט'ן 1 יאַנואַר 1930, האַלטען אויס אַ פאַמיליע, האָבען נישט קיין פערמעגען, האָבען נישט קיין הכנסות וואָס זענען גלייך אָדער גרעסער פון דער שטיצע, בעקומען נישט קיין שטיצע פון דער קראַנקען־קאַסע און בעקומען נישט קיין אינוואַלידען־רענטע.

די רעגיסטראַציע וועט פאָרקומען אין לאָקאַל פון אונטערשטיצונגס־אַמט פאַר אַרבייטסלאָזע אויף דער גאַס פון 28 שיסער פּוילק 82 פון 9 פריה ביז 2 בייטאָג

היינט, מיטוואָך — K L Ł

דאָנערשטאָג — M N O

פרייטאָג — P R S

שבת — T U W Z Ż

וויטערדיגע קאַנאַליזאַציע־אַרבייטען

(2) אין לויפענדען 1931 י. וועט די קאַנאַליזאַציע אָפּטיילונג אויסבויען 3.560 מעטער געמויערטע קאַנאַלען און איינגראָבען 3.300 מעטער קאַנאַל־צאַציע־רעהרען. די טייכען וועלען רעגולירט ווערען אויף אַ שטח פון 610 מעטער. ס'וועלען אויפגעבויט ווערען 150 רעזערוו־ברונעמס.

דאָס איז דער מינימום פּראָגראַם פון די אַרבייטען אויף וועלכע ס'זענען שוין פאָראויסגעזעהען מיטלען. אויב די מיטלען וועלען פערגרעסערט ווערען וועט אויך ענטשפּרעכענד פערברייטערט ווערען דער אַרבייטס־פּלאַן.

א משוגענער הונט האָט געביסען אַ קינד

(2) הגם ס'זענען שוין אַרויסגעגעבען ענטשפּרעכענדע פעראָרדנונגען וועגען האַלטען הינט, ווערען נאָך די פעראָרדנונגען נישט דורך אַלעמען אָפּגעהיט.

נעכטען איז ווידער נאָטירט געוואָרען אַ פאַל ווען אַ משוגענער הינט האָט צוביסען אַ פערבייגעהער. אויף זשיראָווסקאַ איז גלאָפען אַ משוגענע הונט. ביים הויז נומער 101 האָט ער צוביסען אַ 5־יעהריק קינד פרוגיק. לו פענדיג ווייטער, האָט ער צוביסען אַ פאַר פערבייגעהער. די עלטערען פון'ם קינד האָבען דאָס קינד באַלד אָפּגעפיהרט אין סאַניטאַר־פּונקט כדי צו מאַכען איהם די נויטיגע פערהיטונגס־איינשפּריצונג. די איבריגע האָבען זיך נישט געמעלדען.

מ'ר מאַכען אויפמערקזאַם, אַז אין זייערע איינענע אינטערעסען מוזען זיי זיך באַלד מעלדען אין נאָהנטסטען סאַניטאַר־אַמט. אויב דער הינט איז ווירקליך געווען משוגע, דראָהט זיי פאַר די ביסען אַ גרויס געפאַהר.

קרייז פון קונסט־מאָלער „קאַלאַ"

אין לאָדז האָט זיך געגרינדעט אַ קרייז פון פּלאַסטיקער אונטער'ן נאָמען „קאַלאַ". אויף דער ערשטער אָרגאַניזאַציאָנס פערזאַמלונג זענען אַנוועזענד געווען 20 קונסט־מאָלער.

בעראטונגען וועגען ענדערען די האנדעלס-צייט

קריסטליכע קליינהענדלער זענען פאר א פולשטענדיגען זונטאג-רוה

(א) אין צוזאמענהאנג מיט דער פראיעקטירטער נאוועליזאציע פון געזעץ וועגען דער האנדעלס-צייט, קומ'ן פאר בעראטונגען פון ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס בעת א ריה יודישע און געמישטע ארגאניזאציעס זאגען זיך ארויס פאר פיילווייזען אפגעהאלטען זונטאג איבעריגע קאטעגאריעס פון געוועלבער און ווארשטאטען איז דער קריסטליכער סוחרים-פעראיין (פיעט-קאווער 113 אין דער קריסטליכער קליינהענדלער-פעראיין (זאנדזשעיא 34) שטארקע געגנער דערפון, זיי האבען בעשלאסען פארצולעגען, אז די געשעפטען זאלען געעפענט ווערען פון 6 א זייגער אין דערפריה און דער פערקויף צו האלטען אפען די געוועלבער זאל זונטאג בלייבען ווי געווען.

א מארד-פראצעס

(2) דעם 7 סעפטעמבער האט סטאניסלאוו ס-ש-שעווסקי געמאלדען אין 8. פאליציי-קאמיסאריאט, אז אין הויז וואו ער וואוינט (יוליוש 28) איז אויסגעפיהרט געווארען א מא"ד. אינ'ם קריטישען טאג זיינען א געוויסער פאוולאק און זיין ארבייטער סטאניסלאוו יאצקאוויאק אוועק אין גאר-לאגער פון רוך און רעזניק אויף אלעקסאנדריסקא 19. פון דארט זענען זיי אוועק צו יאצקאוויאקס שוואגער סטאפטשאק אויף מלינארסקא 56. דארט האבען זיי זאט אפגעגעסען, פערטרונקען מיט א ש-אפס און זענען ווידער אוועק צו יאצקאוויאק'ן וואו זיי האבען בעטראפען יאצקאוויאקס פרוי און איהר פריינדין זאקשעווסקא.

פאוולאק האט געבעטען ביי פרוי יאצקאוויאק זי זאל איהם בארגען 12 זל. ווען זי האט איהם אפגעזאגט, האט ער איהר געדראהט מיט א רעוואלווער. יאצק וויאק האט איהם געענטפערט, אז דער רעוואלווער איז נישט אנגעלאדען. מ'האט ווייטער געגעסען און געטרונקען. שפעטער איז מען איבער מיט א שטאק נידריגער צו א שכן דארט האט פאוולאק, וועלכער איז פוין געווען פולשטענדיג שכור א קאפיע-געטון יאצקאוויאק'ן, יענער האט ביי איהם צוגענומען דעם רעוואלווער או איהם ארויסגעווארפען ווען אין א האלבע שעה שפעטער איז יאצקאוויאק ארויס פון פרינצען איז איהם פאוולאק, וועלכער האט געווארט אין קארידאר, בעפאלען און אריינגעשטאכען א מעסער אין האלז. יאצקאוויאק איז געפאלען א טויטער. פאוולאק האט געוואלט אנטלויפען, מ'האט איהם אבער געכאפט.

נעכטען איז ער געמשפט געווארען אין היגען קרייז-געריכט. ער האט זיך מודה געווען, אבער געטענהט, אז יאצקאוויאק האט זיך אליין אנגעשטויסען אויפ'ן מעסער. דאס געריכט האט איהם פערמשפט אויף 4 יאהר תפיסה און פערלירען די רעכט.

שול-יוגענד איז די דערפער

מאכן קאליע די טעלעפאנישע ליניעס

(—) עס האט זיך ארויסגעשטעלט, אז שול-יוגענד מאכען קאליע די טעלעגראפישע און טעלעפאנישע ליניעס.

אין צוזאמענהאנג דערמיט האט דאס שול-קוראטאריום צוגעשיקט צירקולארען צו אלע שול-אינספעקטארען און שול-דירעקטארען, אז די זאלען אונטערנעמ... א... אקציע אויפצוקלערען דער שול-יוגענד די שעדליכקייט פון קאליע מאכען די טעלעגראפישע בעצען.

בעזונדערס דארפען די שול-דירעקטארען אכטונג געבען אויף די שול-יוגענד אין די דערפער, וואו דאס קאליע מאכען די טעלעפאנישע דראטען נעמט אן א מאסען-כאראקטער.

פערסמט

(2) אויף פאמארסקא 41א האט זיך מאריאנא סראקא, וועלכע דינט ביי שיפער זיך פער'סמ'ט מיט גאז. ווי די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט האט סראקא אויף ביינאכט נישט גוט צוגעדרעהט דעם גאז-קראן.

פאנאטאוויע האט זי אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין פאזנאנסקיס שפיטאל.

היינט און פאלג. טעג!
דער פרעכטיגסטער קאמיש-פילם-רעווי-שלאגער פון פויליש-אמעריק. פראדוקציע
Metro-Goldwyn Mayer
רעווי פון האליווד
עס נעהמט אנטייל: 200 פון די שעהנסטע און געשיקטעסטע גירלס און 4 בעריהמטעסטע וועלט-קאמיקער:
LAURY — HARDY — SLIM — ARTUR
און דער שפיץ דערקעניג פון הומאר
Buster Keaton
פוילישע לידער וועט זינגען
Hanka ORDONÓWNA,
קאנפערענסיערט אין פויליש
Karol HANUSZ
די הויפטראלן קרעאירען:
John Gilbert, Conrad Nagel, Anita Page, John Crawford, N. Schearer, Bessie — Lowe, M. Davies i inni. —
נייעסטע מוזיקאל. שלאגערן / הומאר / — וויצען / ס'גאנצע מייסטערווערק —
אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 אכטונג שבת זונטאג און, יום-טוב 1 א זייגער בייטאג
פאפולערע פרייזען.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) פאטאש (זלאץ קאשטשעלני 10), כארעמזא (פאמארסקא 12), מילער (פעטריקאווער 46) עפשטיין (פעטריקאווער 225), גארנישיצקי (פשעיאזד 59), אנטאנעוויטש (פאביאניצער 50).

פון געריכט

בעשטראפט פאבריקאנטען

(2) דעם 7. מערץ איז דער עלעקטראטעכניק הוט געשיקט געווארען דורך דער פירמע טורכא און מאליק אויפ'פיהרען אנ'ארבייט אין דער פאבריק פון די ברידער אש (יוליוש 5) בעת ער האט געארבייט האט איהם די טראנסמיסיע אריינגעכאפט און אפגעריסען די לינקע האנט. ער האט זיך געהיילט אין שפיטאל און נאכדעם ווי ער האט זיך אויסגעהיילט האט ער פערלירען 75 פראצענט פון זיין ארבייטס-פעהיגקייט.

דער ארבייטס-אינספעקטאר האט אנגעקלאגט די אדמיניסטראציע פאר נישט פערזיכערען די דינאמא מאשין.

דאס געריכט האט די ברידער אש און דעם פאבריקס-לייטער קויפמאן פערמשפט צו 2 וואכען אומבעדינגטען ארעסט יעדען.

הוט קלאגט בעזונדער אן די פאבריקס-אייגענטימער אויף ענטשעדיגונג פאר דער פערלירענער ארבייטס-פעהיגקייט.

טאשען-גנבה

(2) דער 14-יאהריגער אברהם מארגאליס איז ביי דער קאסע פון „קארסא" אריינגעקראכען אין טאש פון א געוויסען יוזעף ליפינסקי. מ'האט איהם געכאפט און נעכטען איז ער געמשפט געווארען. דאס געריכט האט איהם פערמשפט אויף א חודש טורמע.

נאך איין קאנצערט פון חיה'לע גראבער

פאר איהר אפפאהרען קיין אויסלאנד

קיין יודישער קינסטלער האט נאך נישט געהאט די זכיה צו האבען אזא ערפאלג, וואס ס'האט ביי אונז אין שטאט געהאט חיה'לע גראבער.

די וואונדערבארע קינסטלערין האט בעוויזען צו ערא בערען מיט איהרע אריגינעלער און אמת'ער קונסט די אנערקענונג פון די ברייטסטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג. א קינסטלערין פון אזא מאס מוז מען זעהען און הערען, מוז בעווונדערען, ווייל ס'מאכט זיך נישט שטענדיג אזא געלעגענהייט.

צוליב דעם אונגעהויערען ערפאלג ביי די פינף קאנצערטען אין לאדז, איז די קינסטלערין געצוואונגען געווארען צו רעזיגנירען פון א קאנצערט אין אנ'אנדער שטאט און פאר איהר ארויספאהרען קיין אויסלאנד וועט דער געזעגענונגס-אווענד פאר דער קינסטלערין פארקומען אין לאדז, מיטוואך, דעם 18. פעברואר אי, „פיל-הארמאניע".

ביי דעם דאזיגען אונווידערופליך לעצטען קאנצערט וועט די קינסטלערין זיך בעווייזען אין איהר בעסטען רעפערטואר. די געזעגענונגס-רעדע צו דער קינסטלערין וועט האלטען רעד. לאזאר פוקס.

א יום-טוב ביי די סאציאליסטישע האנדווערקער

צום איינציהריגען יובילייא פון דער עקזיסטענץ פון דראמאטישען קרייז ביים סאציאליסטישען האנדווערקער פעראיין, וואולטשאנסקא 19, ורדענט אין דער קרייז 2 פייערליכע פארשטעלונגען, פרייטאג דעם 13 און שבת דעם 14 פעברואר ה. י. אין אווענד אין אייגענעם לאקאל.

אין פראגראם: רעציטאציעס, דעקלאמאציעס מאנאלאגען פון אווערטשענקא, שלום-עליכם, קאווער נאדיר א א.

איינציגער ווארט-קאנצערט פון הערץ גראסבארט

מאנטאג דעם 16 ד. ח. וועלען מיר האבען א געלעגענהייט בייצוואוינען א ווארט-קאנצערט פון בעריהמטען ארטיסט הערץ גראסבארט, וועלכער האט זיך יעצט אומגעקעהרט נאך א טריומף טורנעי איבער אייראפע.

הערץ גראסבארט, וועלכער קען, אהן גוזמא, יעצט אנגערופען ווערען אלס אונזער גרעסטער ארטיסט זשעני — קומט מיט א נייע פראגראם אין ווי שטענדיג וועלען מיר אויך יעצט בעצויבערט ווערען פון די מוזיק ווערטער פון דעם גרויסען ארטיסט.

ראדיא-פראגראם

מיטוואך, ד. 11 פעברואר

11.58 צייט-סיגנאל, 12,05 גראמאפאן-פליטען, 13,15 פראגראם אויף מארגען, קינא-און טעאטער רעפערטואר, 15,50 ראדיא-בראניק, 16 15 קינדער פראגראם, 16,45 גראמאפאן-פליטען, 17,15 ווילנער קונסט גאלעריי, 17,45 פאפולערער קאנצערט, 18,45 פערשידענעס, 19,10 קאמיניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, פראגראם אויף מארגען, 19 25 גראמאפאן פליטען, 19,35 ראדיא-זשורנ'ל. 19,45 שמועס וועגען אונגארישע מוזיק, 20,00 טראנסמיסיע פון בודאפעשט דאנטע סימפאניע פון ליסט, 21,09 אידיציע פון ווילנא, 21.50 רעטשיטאל פון אונגארישע לידער, 22,20 פעליעטאן, 22,35 קאמוניקאטען, טאנץ-מוזיק.

ביי די לאדזער יודישע האנדווערקער

האנדווערקער, וועלכע האבען אין יאהר 1927 געפיהרט ווארשטאטען

און נישט בעשעפטיגט מעהר ווי איין געהילף, דארפען נישט צושטעלען סיין פאטענטען, כדי צו בעקומען רעכט אויף ווייטער פיהרען זייערע ווארשטאטען

די האנדווערקער-קאמער טיילט מיט: אין צוזאמענהאנג מיט דער פארשריפט פון האנדעלס-מיניסטעריום פון 14 יאנואר 1931 נומער 120 דארף דער ארטיקעל 198 זאץ 4 פון אינדוסטריע-געזעץ פערטייטשט ווערען אויף פאלגענדען אופן:

אלס בערעכטיגונג אויף צו פיהרען זעלבסטשטענדיג א האנדווערקער-ווארשטאט דארף אנערקענט ווערען דאס פעסטשטעלען פון גמינע-אמט אז דער ווארשטאט איז געפיהרט געווארען איידער עס איז אריין אין קראפט די פעראָרדנונג וועגען אינדוסטרי-רעכט. אויב דער גמינע-אמט שטעלט דערביי פעסט אין דער צייגניש אז דער האנדווערקער האט געארבייט אליין אדער מיט 1 געהילפס-קראפט אדער פאמיליען-מיטגליד דארף מען פון איהם נישט פאדערן קיין פאטענט פאר'ן יאהר 1927. ווייל לויט דער אויפקלערונג פון האנדעלס-מיניסטעריום זענען די דאזיגע פערזאנען נישט מחויב געווען אזעלכע פאטענטען אויסצוקויפען, צוליב די זעלבע טעמים דארף מען אין אזעלכע פאלען נישט פאדערן אויך קיין דיספענזע.

די שווערע לאגע פון די יודישע בעקער

דארף קומען צום אויסדרוק אויפ'ן איצטיגען לאנד-צוזאמענפאהר

זונטאג, דעם 15. ה. ח. קומט פאר א צוזאמענפאהר, ווי עס וועלען זיין פערטרעטען דעלעגאטען פון די יודישע בעקער-צעכען און בעקער-פעראיינען פון גאנץ פוילען.

געוועהנליך קומען פאר אזעלכע צוזאמענפאהרען פון האנדווערקער, דאן ווען די געמיטער זענען שווערע און כדי צו קענען ווי ס'בעדארף צו זיין זיך ארויסזאגען די וועהטאגען, וועלכע עס דריקט דאס אדער אנ'אנדער פאך רופט מען א צוזאמענפאהר.

איבערהויפט געפינט זיך דאס בעקער-פאך אין א זעהר שווערע לאגע און עס ווערען געלעגט געוויסע האפנונגען אויף דעם צוזאמענפאהר. איך וויל זיך דעריבער אפשטעלען אויף אייניגע פראגען, וועלכע מוזען בעריהרט ווערען אויף דעם צוזאמענפאהר:

1) דער קראך, וועלכער קומט פאר צום היינטיגען טאג אויף דער תבואה-בערזע, וואו ס'פאלען יעדען טאג די פרייזען פון תבואה רופט ארויס דאס פאלען פון פרייזען אויף געבעקס און אזוי ווי דער גאנצער פערדינסט ביים בעקער בעשטעהט אין צובאק קומט אויס, אז דער צובאק, וועלכעס זאל דעקען אלע הוצאות — איז א נישטיגער. די אויסגאבען פון בעקער, אויף ארבייטס-לוין, דירה-געלד און אנדערע פראדוקטען, וועלכע זענען נויטיג צום אויסבאקען — קויהלען, זאלץ, צוקער, הייוופן, זענען נישט ביליגער געווארען, קומט אויס, אז דער בעקער ארבייט אהן וועלכען עס איז פערדינסט, און עס האלט דערביי, אז 95 פראצענט בעקער האבען נישט אויף קיין זעקעל מעהל.

2) די 2-טע פראגע איז — די שטייערן, וועלכע ווערען אהן רחמנות ארויפגעלייגט אויפ'ן בעקער. מען בעטראכט דעם בעקער פאר אזא עלעמענט, וועלכער קען טראגען א גרויסען טייל פון די מלוכה-אויסגאבען.

3) די 3-טע פראגע איז, וואס מען פערלאנגט פון בעקער, אז ער זאל ביי דער איצטיגער שווערער ווירטשאפטליכער לאגע פערגרעסערען די לאקאלען און קוים האט א בעקער נישט די מעגליכקייט צו פערגרעסערען זיין בעקעריי מיט נאך אייניגע שטיבען, וואס עס איז ביים היינטיגען טאג נישט מעגליך צו קריגען, דראהט איהם, אז זיין בעקעריי זאל פערמאכט ווערען. טויזענדער פאמיליעס זענען אויף אזא אופן בעדראהט צו בלייבען אהן ברויט.

4) די 4-טע פראגע איז די זונטאג-פראגע; אין דער לאדזער וואיעוואדזשאפט שטערט מען דאס באקען שבת-ביינאכט און זונטאג, מען בעפאלט בעקערייען ביינאכט מען נעהמט ארויס די ארבייטער, עס בלייבען ליגען די רויהע טייגען. דווקא איצט, ווען עס ס'האלט דערביי, אז דער צוואנגס-זונטאג-רוה זאל בעליבדערט ווערען, מען זאל מעגען האנדלען איבעריגע שעה אין זונטאג און אין די תגאות-טעג ז"ז די פראגע ביי די יודישע בעקערס נאך מעהר פערשארפט געווארען.

די אלע אויבענדערמאהנטע פראגען בעדארפען אויף דעם צוזאמענפאהר בעהאנדעלט ווערען. מען מוז אויפהויבען א געשריי פון וועהטאג, אז די מאסגעבענדע ספערען זאל זיך דערמיט רעכענען.

אויך מוז אומבעדינגט ארומגערעדט ווערען די פראגע וועגען 1 פראצ. אבראטאווע: ס'איז אנערקענט געווארען דורך דעם העכסטען טריבונאל, אז בעקערס בעדארפען צאהלען נישט מעהר ווי איינס פראצענט אומזאץ-שטייער. דאס דארף אבער ווערען אנערקענט נישט נאר פאר יאהר 1930, נאר פון 1925 יאהר אן.

די בעקערס זענען שולדיג פאר פערלעגענע שטייערן, זאלען זיי די דאזיגע שטייערן אויף דעם גרונד אנולירט ווערען.

פ. ראזענצווייג.

—:o:—

ביי די לאדזער בלעכער

מיט 2 וואכען צוריק האט בעקומען דעם מייסטער-דיפלאם דער מיטגליד פון ראט און האנדווערקער-קאמער כארמאץ. עקזאמענירט האט איהם די עקזאמענאציאנס-קאמיסיע, וועלכע איז בעשטאנען פון די בלעכער-מייסטער זילבערבערג, זיגמונטאוויטש, גלאגאווסקי און סענדעראוויטש.

בקרוב וועלען זיך אנהויבען די עקזאמענס פאר אלע בלעכער.

וועגען אננעהמען לערן-יונגלעך

(קאמוניקאט)

אינ'ם צירקולאר נ. 64 פון דער לאדזער האנטווערקע-קאמער, ווערט צוו. אנד. געזאגט:

„אינ'ם הסכם מיט'ן אמט 149 פון אינדוסטריע בעזעץ איז — פון 15. 12. 1930 — ערלויבט אננצונעהמען לערן-יונגלעך אויף צו לערנען א מלאכה נאר די פערזאנען, וואס בעזיצען דעם מייסטער-דיפלאם, דעריבער קענען די צעכען רעגיסטרירען נאר אזעלכע אפמאכען, וואס זענען געשלאסען געווארען דורך דיפלאמירטע מייסטער. די אפמאכען וועלען דורך די האנדווערקער קאמער בעשטעטיגט ווערען און נאכ'ן ענדיגען די לעהר וועלען די לערן-יונגלעך צוגעלאזט ווערען צום געזעלען-עקזאמען".

אין צוזאמענהאנג מיט דעם צירקולאר מאכען מיר אויפמערקזאם, אז די אלע בעלי מלאכות, וואס האבען אין אזוי גערופענעם איבערגאנגס-פעריאד געהאט רעכט צוצונעמען לערן יונגלעך (אזעלכע רעכט האבען ב האט אלע זעלבסטשטענדיגע בעלי-מלאכות, וואס האבען געפיהרט זייער ווארשטאט 8 יאהר ביז'ן 15. 12. 1930) און האבען מיט זיי געשלאסען אפמאכען, וואס זענען רעגיסטרירט געווארען אין דער האנטווערקער-קאמער קענען די לערן-יונגלעך ביי זיי ענדיגען די לעהר, כאטש זיי האבען נאך נישט קיין מייסטער-דיפלאם און נאכ'ן ענדיגען די לעהר וועלען זיי צוגעלאזט ווערען צום געזעלען-עקזאמען.

דאס פ"עזידיום פון די יודישע פערטרעטער איז דער לאדזער האנדווערקער-קאמער.

ווײַער פּאַלקסבלאַט

דער יודישער האנדווערקער

ווײַער פּאַלקסבלאַט

וועכענטליכע אפּטיילונג געווידמעט דער יודישער פּראָדוקטיווער ארבייט

אויף דער וואך

די שטים פון יודישע האנדווערקער מוז דערהערט ווערען

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס אין סיים איז געשאַפען געוואָרען אַ אונטערקאָמיסיע פאַר די ענינים פון האנדווערק ווערט אין די אָנפיהרענדע האנדווערקער - קרייזען ארויסגערוקט די פראגע וועגען אָנהויבען אַן אַקציע צו נאָוועליזירען דעם אינדוסטריע - געזעץ. שוין די ערשטע שרים האָבען בעוויזען, אַז פיל דאַרף געענדערט און אויסגעבעסערט ווערען, פיל פונקטען פון געזעץ דאַרפען אָפּגעשאַפט ווערען. די לובלינער האנדווערקער־קאַמער האָט זיך געווענדעט צו דער חינער מיט אַ פאָרשלאַג, אַז זי זאָל בעטראַכטען און ארויסרוקען די דאָזיגע פראַגען, וואָס פאָדערן אַ דרינגענדע בעהאַנדלונג. די פערוואַלטונג פון דער לאָדזער האנדווערקער־קאַמער בעטראַכט איצט די דאָזיגע ווענדונג. פאַר די פערוואַלטונג־מיטגלידער און פאַר דער יודישער רעפּרעזענטאַנץ אין דער האנדווערקער־קאַמער שאַפט זיך איצט די געלעגענהייט ארויסצורוקען אויפסניי אַ רייהע פראַגען וועגען וועלכע מיר האָבען שוין ביי אַ געלעגענהייט גערעדט. די איניציאַטיוו קומט פון אַן אַנדער זייט, אָבער די געלעגענהייט דאַרף אויסגענוצט ווערען. ס'דאַרף ארויסגערוקט ווערען די פאָדערונג, אַז ס'זאָלען אָפּגעשאַפט ווערען די עקזאַמען־פליכט פאַר די האנדווערקער, וואָס האָבען פאַר'ן 15. דעצעמבער 1930 געפיהרט אייגענע האנדווערקער־וואַרשטאַטען; אויב די פּאַרלאַמענטאַרישע קרייזען וועלען גאָר וועלען די אמת'ע טובה פון דעם האנדווערק אין האנדווערקער־קרייזען, אויב זיי ווילען געהן אין אַלגעמיין ווירטשאַפטליכע אינטערעסען וועלען זיי דערויף מוזען מסכים זיין. ס'דאַרפען אַנגעצייכענט ווערען גענויער די גרענעצען צווישען האנדווערק און קליין־אינדוסטריע, אַזוי, אַז דאָס זאָל צוזאַמענפאַלען מיט די אינטערעסען פון האנדווערק, ס'דאַרפען קענען ערלעדיגט ווערען אַ רייהע שטייער־ענינים; ס'דאַרפען געשאַפען ווערען די מאַטעריעלע אונטערלאַגע פאַר דער עקזיסטענץ פון די האנדווערקער־קאַמערען, ס'דאַרף אויסגעבעסערט ווערען דער סטאַטוס.

די איניציאַטאָרען רוקען ארויס דעם געדאַנק וועגען אַ האנדווערקער־צוזאַמענפאָהר פון גאַנץ פּוילען. די בעשלוסען פון צוזאַמענפאָהר אין וועלכען ס'וועלען זיך בעטייליגען אַלע האנדווערקער־דעפּוטאַטען און סענאַטאָרען דאַרף שאַפען דעם מאַטעריאַל פאַר דער אונטערקאָמיסיע אין סיים, וועלכע וועט אויסאַרבייטען די ענטשפּרעכענדע געזעץ־פּראָיעקטען. פאַר די יודישע האנדווערקער־טוער קומט איצט אַ צייט ווען זיי וועלען בעקומען די מעגליכקייט צו זאָגען זייער וואָרט, זיי דאַרפען זיך דערצו פאָרבערייטען און די געלעגענהייט נישט אַדורכלאָזען.

א. נמשל.

בעציהונג צווישן מייסטער און לערן־יונגלעך (טערמינאַטאָרן)

צוליב דער גרויסער בעדייטונג און וויכטיגקייט, וואָס עס האָט די ראַציאָנעלע ענטוויקלונג פון מלאכה, איז די פראגע פון רעגולירען די בעציהונגען צווישען טערמינאַטאָרען און מייסטער זעהר וויכטיג און מען דאַרף אַ טראַכט טון וועגען איהר לעזונג אויף אַ אופן, אַז ביידע פאַראינטערעסירטע צדדים זאָלען צופרידען זיין און עס זאָל גוט ווירקען אויף דער שטענדיגער ענטוויקלונג פון מלאכה.

ביים היינטיגען טאָג איז די פראַגע פון טערמינאַטאָרען פאָראויסגעזעהען אין די ראַהמען פון אינדוסטריע־געזעץ.

דאָס אינדוסטריע־געזעץ רעגולירט די פראַגע פולשטענדיג און ווייזט די הויפּט־וועגען מיט וועלכע עס דאַרף זיך בעקענען דער מייסטער און טערמינאַטאָר. דאָס געזעץ שטעלט פעסט, אַז די צייט פון לעהרע קען נישט זיין קורצער פון דריי יאָהר און נישט לענגער ווי פיר יאָהר. ער שטעלט אויך פעסט דעם מינימום פון קענטניש פון די לערן־יוגענד, וועלכע מוז ענדיגען די פאָזשכנע שולע און דערנאָך זייענדיג אין דער לעהר ביים מייסטער מוז ער ענדיגען די ערגענצונגס פאַך־שולע, אויב אַזאַ געפינט זיך אויפ'ן אָרט וואו דער טערמינאַטאָר פּראַקטיצירט.

לויט דעם אינדוסטריע־געזעץ ווערט אלס פולקאָם אויסגעבילדעטער בעל־מלאכה אנערקענט דער יעניגער טערמינאַטאָר, וועלכער ענדיגט צוזאַמען מיט דער לעהרע און וואַרשטאַט אויך די דערגענצונגס־פאַך־שולע.

אויסער דעם זעהט פאַר דאָס אינדוסטריע־געזעץ די פראַגע פון געגענזייטיגע בעציהונגען פון מייסטער צום טערמינאַטאָר און אומגעקעהרט אויפ'ן וועג פון צוזאַמענשטעלען געמיינזאַמע קאָנטראַקטען, לויט'ן מוסטער פון אינדוסטריע און האַנדעלס־מיניסטעריום. די קאָנטראַקטען זעהען פאַר די שוין אויסגערעכענטע בעדינגונגען, ארויפלייגענדיג אַ חוב אויפ'ן מייסטער, דאָס ער מוז אָפּהיטען, אַז דער טערמינאַטאָר זאָל רעגולער בעזוכען די ערגענצונגס פאַך־שולע. אויסער דעם זעהט פאַר דער קאָנטראַקט אַ גאַנצע רייהע פּרינציפּיעלע פראַגען אין צוזאַמענהאַנג מיט דער לעהרע און פליכטען פון ביידע צדדים. דאָס שליסען קאָנטראַקטען האָט אַ גרויסע בעדייטונג פאַר דעם טערמינאַטאָר ווי אויך פאַר דעם מייסטער, ווייל עס דינט אַלס דאָקומענט אויף וואָס פאַר אַ אופן עס איז רעגולירט געוואָרען די רעכטליכע בעציהונג פון די צדדים און עס דינט אלס יסוד, וועלכער רעגולירט צווייפעלהאַפטע ענטשטעהענדע מיספערשטענדנישען אין דער צייט פון דער דויערענדער לעהרע.

דער שילער אריינגעהענדיג צום מייסטער אויף לעהרע מוז דורכמאַכען אַ פּראָבע פון פיר וואָכען און ביז די פּראָבע־צייט ענדיגט זיך מוז געשלאָסען ווערען אַ קאָנטראַקט. דעם קאָנטראַקט דאַרף מען שפּעטער מעלדען אין צעך, וועלכער איבערשיקט איהם אין דער האנדווערקער־קאַמער.

אויף אַזאַ אופן איז דער קאָנטראַקט אַ בעווייז פאַר דעם לערן־יונגעל, אַז די לעהרע האָט געדויערט די בעשטימטע צייט לויט די פאָרשריפטען. בעלי־מלאכות, וועלכע זענען נישט קיין מיטגלידער פון צעך און האָבען דאָס רעכט אויסצובילדען און בעשעפטיגען לערן־יוגענד קענען מאַכען קאָנטראַקטען אין מאַגיסטראַט, און דערנאָך ווערט אַ קאָפּיע איבערגעשיקט אין דער האנדווערקער־קאַמער.

אויב די צייט פון לעהר־פּריוו דאַרף דויערען לויט דעם אינדוסטריע־געזעץ 2 – 3 מאָנאַטען, דאַמאָלס מוז ווערען געמאַכט אַ ספּעציעלער קאָנטראַקט אויף דער גאַנצער צייט און דערנאָך מוז צוזאַמענגעשטעלט ווערען אַ נאָרמאַלער קאָנטראַקט, וואו עס ווערט אריינגערעכענט די פּרוב צייט.

דאָס אויבענדערמאָהנטע שטעלט נישט אויס די טערמינאַטאָרען־פראַגע: איינע פון די הויפּט־פראַגען איז די צאָהל פון לערן־יוגענד לויט די געזעלען, וועלכע זענען בעשעפטיגט אין בעטרעפענדען ווערקשטאַט.

מ. קרעמסקי.

האנטווערקער צאָהלען אומזאַץ־שטייער בלויז פאַר געאַרבייטע טעג אין יאָהר

ביים אויכם סטען דעם אומזאַץ־שטייער זענען די קליינע אינדוסטריעלער און בעלי־מלאכות אַלס אָפּהענגיג פון די מיינונגען פון פערשידענע נישט פיזקאַנטע אינפאָרמאַטאָרען, וואָס ליפערען ידיעות פאַר ד' שטייער־אַמטען. די פערטיידיגונג פון די זאָגיגע שטייער־צאָהלער איז זייער שווער, ווייל "עפ"י רוב פיהרען זיי נישט קיין האַנדעלס־ביכער.

לעצטענס האָט דער העכסטער אַדמיניסטראַטיווער טריבונאַל ארויסגעגעבען אַ וויכטיגען אורטייל, וועלכער האָט אַ גרויסע בעדייטונג פאַר די קליינע אינדוסטריעלער און בעלי־מלאכות.

אַ געוויסער פלאַנצמאַן האָט אין זיין רעקורס צו דער פינאַנס־קאַמער אָנגעוויזען, אַז זיין ווערקשטאַט האָט געאַרבייט אַ געוויסע צאָהל טעג אין משך פון יאָהר און, אַז די ארבייטער האָבען אַזאַ און אַזאַ געהאַלט. פלאַנצמאַן האָט בייגעלייגט אַ ליסטע פון די ארבייטער־געהאַלטען און האָט אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז ס'איז איבעראַל בעקאַנט, דאָס אין די ווערקשטאַטען פון דעם מין בעטרעפט די ארבייט 12 פּראָצענט פון די פערקויפס פּרייזען פון די אויסגעארבייטע ארטיקלען.

די פינאַנץ־קאַמער האָט נאָר טיילווייז אָנערקענט דעם רעקורס. פלאַנצמאַן איז נישט געבליבען צופרידען און ער האָט דערלאַנגט אַן אָנקלאַגע צום העכסטען אדמיניסטראַטיווען טריבונאַל.

זיין טערמינאַטאָר האָט אויפגעזוכט, אַז די ליסטע פון די ארבייטער־לוינען מוז אומבעדינגט אָנערקענט ווערען אַלס אַ גענוגענדער בעווייז פונ'ם אומזאַץ, ווייל זי איז געמאַכט געוואָרען לויט די פערפליכטענדע פאָרשריפטען און איז אונטערגעשריבען געוואָרען דורך די ארבייטער.

דער העכסטער אדמיניסטראַטיווער טריבונאַל האָט מסכים געווען מיט די אויספיהרונגען פון אדוואָקאַט און האָט מבטל געמאַכט דעם בעשלוס פון דער "קאָמיסיע אדוואָלאַוואטשע".

דער דאָזיגער אורטייל גיט אַ מעגליכקייט די קליינע אינדוסטריעלער און בעלי־מלאכות צו פערטיידיגען זיך געגען אַ צו הויכען אומזאַץ־שטייער.

מאָרגען וועט אַ דעלעגאַציע פון דער האנדווערקער קאַמער

אינטערווענירען אין האַנדעלס מיניסטעריום

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט איז מיט אַ פּאָר וואָכען צוריק אין האַנדעלס־מיניסטעריום געווען אַ דעלעגאַציע פון דער לאָדזער האנדווערקער־קאַמער, וועלכע האָט אינטערווענירט וועגען אַ רייהע ענינים. און מ'האָט זיי דאַן צוגעזאָגט די ענינים גינסטיג צו ערלעדיגען. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט פאָהרט ארויס מאָרגען אַ דעלעגאַציע אין האַנדעלס מיניסטעריום. די דעלעגאַציע בעשטעהט פון די ה"ה פּרעזידענט שוואַנקאָווסקי, וויצע־פּרעזידענט קאָשמערסקי, פערוואַלטונגס מיטגליד זאַרשיצקי און רעפערענט פון דער יורידיש עקאָנאָמישער אָפּטיילונג ד"ר קאַצענבויגען. די דעלעגאַציע וועט אינטערווענירען וועגען ענדערען דעם בודזשעט אין צוזאַמענהאַנג מיט די נייע אויסגאַבען, וואָס דאַרפען געמאַכט ווערען כדי צו בעאַרבייטען סיסטעמאַטיש די מאַטעריאַלען, וואָס די האנדווערקער־קאַמער האָט שוין אין איהר בעזיץ, אויף צו פערגרעסערען דעם פּערסאָנאַל. ווייטער וועט די דעלעגאַציע אינטערווענירען וועגען קרעדיטען פאַר די האנדווערקער. די קרעדיטען, וואָס זענען בשעתו בעשטימט געוואָרען פאַר דער לאָדזער וואָיעוואָדזשטווע (534.000 זל.) זענען אַ טראָפּען אין ים, בפרט איצט ווען די ווירטשאַפטליכע לאַגע האָט זיך נאָך מעהר פערערגערט, בפרט ביי די בעקער אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פּראָרוגונג וועגען מעכאַניזאַציע.

ביי די יודישע האנדווערקער אין וולאָצלאַוועק

די טעג איז פאָרגעקומען די פייערליכע ערעפנונג פון נייעם האנדווערקער לאָקאַל אין וולאָצלאַוועק. דעם יום־טוב האָט אויך בייגעוואוינט אַ פאָרשטעהער פון סטאַראָסטווע, מאַגיסטראַט א.א. ס'איז אויך אַנוועזענד געווען דער וו. פּאָרזיצער פון דער וואַרשאַווער עקזעקוטיווע ה' בראַמבערגער.

צומאָרגענס זונטאָג איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון אַלע צעכען־פערוואַלטונגען, אויף וועלכער ה' בראַמבערגער האָט ברייט אַרומגערעדט די לעצטע געשעהענישען אין צענטראַלען יודישען האנדווערקער־פערבאַנד אין פּוילען אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן אויסשליסען אַ טייל חברים פון דער צענטראַלע. די פאַרשטעהער פון די צעכען האָבען פולשטענדיג אונטערגעשטיצט די אַקציע פון דער געשאַפענער אָפּאָזיציע לגבי דער צענטראַלע. עס זענען אויך אָנגענומען געוואָרען אַ רייהע ענטשפּרעכענדע רעזאָלוציעס.

(ווייטער זעה 5־טע זייט).

ראַציאָנאַליזאַציע און קאָאָפּעראַציע

.2

אין דעם "שווייצאַרישען קאָנסום־פעראיין" פון 26. אַפּריל ה. י. האָט פּערעפּענטליכט אַנ'אומבעקאַנטער אויטאָר אַ גלענצענדען אַרטיקעל, וועלכער האָט גענומען אַ שטעלונג צו אונזער פראַגע. ער שרייבט: "אפשר מוז גאָר די שווייצאַרישע קאָנסום־קאָאָפּעראַציע ווערען מעהר רעפאָרמירט, נישט נאָר אויסערליך. דער באַזעלער שטרייק האָט עס אָפען בעוויזען, אַז עס געפינען זיך צווישען די שווייצאַרישע קאָנסום־אַנגעשטעלטע נישט ווייניג מענשען, וועלכע טראַכטען נאָר וועגען דעם, אַז זיי זאָלען אַזויפיל און אַזויפיל געלד ארויסשלעפּען פון די קאָנסומענטען. ווייטער, אויב אַנ'אַנגעשטעלטער פון אַ גרויסען קאָנסום־קאָאָפּעראַטיוו זאָגט זיך אָפּ צו דערפיהלען אַ קליינע עקסטראַ־אַרבייט, טענהנדיג דערביי, אַז דער קאָאָפּעראַטיוו דאַרף נישט פערדינען אויף איהם, בעווייזט עס, אַז אַזאַ אַרט דענקען איז גאַנץ פרעמד די אייגענטליכע צילען פון די קאָנסום־קאָאָפּעראַטיוון און מוז תיכף ווערען דערוויטערט. ווער עס געפינט נישט קיין בעפרידיגונג אין דעם וואָס ער דינט דעם כלל, ווער ס'איז נישט פעהיג צו אַרבייטען לטובת דעם גרויסען כלל און קאָן נישט ברענגען דעם מינדסטען נישט־בעצאָהלטען קרבן, דער דאַרף געהן צום פּריוואַטען האַנדעל, וועלכער לייגט נישט קיין אכט אויף דעם אופן פון דענקען, דערפאַר נוצט ער אָבער אויס פיל מעהר זיינע מיטאַרבייטער. עס פערדריסט אָבער, ווען מענשען מיט אַזאַ נידריגער געזינונג זאָלען בעקומען גרויסע געהאַלטען פון דער קאָאָפּעראַציע. די קאָאָפּעראַציע דאַרף אויך לייגען אַכט אויפ'ן כאַראַקטער פון איהרע אַנגעשטעלטע. ווער עס האָט נישט קיין פערשטענדניש פאַר אַ בשותפותדיגען נוצען, געהערט נישט צו אונזערע רייהען. — און דערמיט קום איך צום הויפּט־ציל פון מיינע אויספיהרונגען. מיר שיינט, אַז די קאָאָפּעראַציע מוז מעהר האָבען אויפ'ן אויג איהר פּערסאָנאַל, די ווייטערע אויסבילדונג פאַר דער בויטיגער געזינונג און כאַראַקטער־איינגעשאַפטען. דאָס איז נישט אַמאָל געווען ספּעציעל נויטיג. ווען די קאָאָפּעראַטיוון זענען נאָך געווען קליין און שפּאַרזאַם און די מיטאַרבייטער האָבען ביי אַ גרויסער און אָנגעשטרענגטער אַרבייט געהאַט אַ בעשיידענע פּרנסה, האָט שוין דער פּאַקטישער צושטאַנד געזאָרגט דערפאַר, אַז די עגאָאיסטען זאָלען דערווייטערט ווערען פון דער קאָאָפּעראַציע. פון דער צייט זינט די קאָאָפּעראַטיוון זענען אָבער געוואָרען מאַטעריעל געשטאַרקט, האָט זיך די לאַגע שטאַרק געענדערט. די גאַנצע קריטיק, וואָס מען הערט היינטצוטאָג בנוגע די שווייצאַרישע קאָנסום־קאָאָפּעראַטיוון, איז די, וואָס די מאַטעריעלע ריכטונג האָט אין אַ בעדייטענדער מאָס בעקומען די אויבערהאַנט. אַזאַ געפעהרליכע טענדענץ לאָזט זיך אָבער נישט בעקעמפען דורך וועלכע ס'איז טעאָרעטישע חקירות, נאָר דורך דער ענדערונג פון כאַראַקטער!".

די דאָזיגע ציטאַטען, וועלכע מען קאָן אַנרופען גאָלדענע ווערטער, האָבען זיך ארויסגעוויזען פאַר ריכטיג דורך דעם שטרייק פון די אַנגעשטעלטע און אַרבייטער, וואָס איז פאָרגעקומען ביים אַלגעמיינעם קאָנסום־קאָאָפּעראַטיוו אין באַזעל, וואו אַ גרופּע פון קאָמוניסטישע פּרויען און מענער האָבען געפּרובט אָפּשליסען דעם אַריינטריט פון די מיטגלידער אין די אָפּטיילונגען פון קאָנסום־קאָאָפּעראַטיוו.

מען קאָן זאָגען, אַז די ראַציאָנאַליזאַציע, אָדער ריכטיגער געזאָגט, די צוקונפט פון קאָאָפּעראַטיוון האַנדעל, און נאָך מעהר פון דער פּראָדוקציע הענגט אָפּ פון די קאָאָפּעראַטיווע מיטאַרבייטער און אַנגעשטעלטע, אַפילו אין גרויס־בריטאַניע ענטוויקעלט זיך נישט די קאָאָפּעראַטיווע פּראָדוקציע אין בעזונדערע גרויסע קאָנסום־קאָאָפּעראַטיוון און אין זייערע פערבאַנדען אַזוי שנעל, ווי מ'וואָלט זיך עס געוואונשען. די שטרייקען האָבען אויך נישט פערשוינט די אונטערנעמונגען פון דער ענגלישער הורט־איינקויף־צענטראַלע.

בכדי צו רעאַליזירען די גרויסע צילען פון דער קאָאָפּעראַטיווער בעוועגונג, דאַרף מען קודם־כל האָבען בעגייסטערטע קאָאָפּעראַטאָרען. דער גרויסער פראַנצויזישער סאָציאַל־רעפאָרמיסט סען־סימאָן האָט איינמאָל געזאָגט צו זיינע שילער: דאָס הייסט: "בכדי צו רעאַליזירען גרויסע זאַכען, מוז מען זיין בעגייסטערט". נאַטירליך קאָן מען נישט פערלאַנגען קיין בעגייסטערונג פון אַלע. בעגייסטערונג איז אַ מתנה פון גאָט. אָבער מען קאָן פערלאַנגען, אַז יעדער קאָאָפּעראַטיווער מיטגליד זאָל זיין געטריי זיין אינסטיטוציע, נישט נאָר דערפילען אַ מאַטעריעלע אויסגאַבע, נאָר דורך לייענען די קאָאָפּעראַטיווע ליטעראַטור, וועלכע איז גאָרנישט אַזוי גרויס, זיך גייסטיג בילדען. ערשט דאַמאָלס וועט פערווירקליכט ווערען די ראַציאָנאַליזירונג אינ'ם ברייטען זין פון וואָרט.

מיר האָבען איצט אַ סך קאָאָפּעראַטיוון, אָבער ווייניג אמתע קאָאָפּעראַטיוון. עס מוז זיך, אַלזאָ, פערגרעסערען די אַזוי צו זאָגען קוואַליטאַטיווע צאָל פון די קאָאָפּעראַטאָרען. שולצע־דעליטש האָט מיט יאָהרען צוריק בעזאָגט אין בעצוג צו דער גרויסער מאַסע קאָאָפּעראַטיווע מיטגלידער, אַז דורך צוגעבען גולען בעקומט מען נאָר גולען. דאָס הייסט, אַז אויך פאַר איהם איז געווען פיל וויכטיגער די איכות פון די מענשען, ווי דער כמות.

פּראָפ. ד"ר פ. טאַטאַמיאַנץ

מעקסיקא וויל ארויסשיקען די יוד. עמיגראנטען

אמעריקא פערשנעלערט דעם גירוש פון די אויסלענדער

לאנדאן, 18 (ספ. טעל.) אהער איז אנגעקומען א סענסאציאנעלע ידיעה פון מעקסיקא, אז די מעקסיקאנישע רעגירונג האט בעשלאסען ארויסצושיקען אלע יודישע עמיגראנטען פון מעקסיקא. די מאטיווען זענען: דער הערשענדער קריזיס און דאס וואס די יודישע עמיגראנטען האבען אפגענומען דערטיס, וואס זיי האבען ציגעזאגט זיך צו פערנעהמען מיט ערד־ארבייט און האבען זיך פאקטיש בעשעפטיגט מיט האנדעל.

* * *

וואשינגטאן, 10 (טז) „רייטער"־ביורא מעלדעט, אז פרעזידענט הובער האט זיך געווענדעט צום פארלאמענט וועגען אסיגנירען ווייטערע 500 טויזענד דאלאר אויף דעם עמיגראציע ביורא. דאס דאזיגע געלד זאל בענוצט ווערען אויף צו פירש על רן דאס ארויסשיקען די לעסטיגע אויסלענדער.

30 מיליאן דאלאר אויף בוי־צוועקען

זאל בעקומען די רעגירונג

ווארשא, 10 (טעלעפאניש) אין די סיים־קולוארען האט מען היינט געשמועסט, אז דער פינאנץ־מיניסטער מאטושעווסקי וועט היינט מיטטיילען דעם סיים וועגען א הלואה פון 30 מיליאן דאלאר וואס פוילען בעקומט אויף בוי־צוועקען.

11 מיליאן דאלאר זאל פוילען גלייך בעקימען אויף דער האנד. דער מיניסטער האט אבער די מיטטיילונג נישט געמאכט און ער זאל דאס טון אויף דער היינטיגער זיצונג פון סיים.

הכנסה־שטייער געהעכערט מיט 10 פראצענט

אזוי האט נעכטען בעשלאסען די ביודזשעט־קאמיסיע

ווארשא, 10 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) די ביודזשעט קאמיסיע האט זיך היינט פערנומען מיט'ן געזעץ פראיעקט וועגען העכערען א גאנצע רייה שטייערען מיט 10 פראצענט. דער 10־פראצענטיגער צישלאג בעציהט זיך אויך אויף הכנסה־שטייער פון געהאלט.

דעפ. ריבארסקי (נ. ד.) האט פארלאנגט אפצוווארפען דעם גאנצען פראיעקט.

דעפ. טשאפינסקי (פ. פ. ס.) פערלאנגט, אז דער געזעץ־פראיעקט זאל נאר חל זיין אויף איין יאהר און זאל אויך ארומנעהמען דעם פערמעגען־שטייער. דער פארשלאג איז אפגעווארפען געווארען. דער געזעץ פראיעקט איז אנגענומען געווארען.

—=:O:=—

ריזיקאלישע עקספערימענטען אין מאסקווער זאאלאגישען גארטען

מ'פארט צונויף אנ'אראנג־אוטאנג מיט א פרוי

דער זשורנאליסט א. מיראוו וועלכער האט מיט א קורצער צייט צוריק בעזוכט מאסקווע, דער צעהלט פאלגענדע טשיקאווע געשיכטע:

איינע פון די גרעסטע חדושים אין מאסקווע איז, אהן ספק, דער זאאלאגישער גארטען, וועלכער איז אייגענטליך נישט ערגער, ווי אין די גרעסטע שטעט פון איראפע, ער פערמאגט עטליכע טויזענד עקזעמפלארען פון פערשידענע בעלי־חיים.

דער ציל פון גארטען איז א פאפולאריזירענדיג וויסענשאפטליכער. די סאוויעטישע זאאלאגען מאכען סיסטעמאטישע פרובען פון צונויפפארונג פון פערשידענע מינים, מ'בעווייזט דא פאר די בעזוכערס דארווינס טעאריע, ווי זי שפיגלען זיך אפ ביי חיות (אפקלייב־מימיקריע, נאטירליכער אפקלייב, קאמף פאר עקזיסטענץ א. אז. וו.) אלץ ווערט גענוי דערקלערט דורך לעקטארען, וואס פיהרען גרופעס מיט בעזוכער.

מ'מאכט דא אפילו ריזיקאלישע עקספערימענטען, וועלכע מ'דערלויבט זיך נישט אין אנדערע לענדער. זעהר א בעגלויבטער מענש האט מיר איבערגעגעבען אזא פאקט, וועלכער קלינגט ממש פאנטאסטיש.

אין זאאלאגישען גארטען זענען דא א סך מאל־פעס. בישט לאנג איז אנ'אראנג־אוטאנג, וועלכער איז געווען, פערשטעהט זיך אונטער גראטעס, און האט געוואוינט צוזאמען מיט זיין נקבה, געווארען פלוצלונג אנ'אלמן.

דער „ער" האט אזוי פיל געטרויערט, אז צייטענווייז האט זיך געדוכט, אז ער געהט אראפ פון זינען. די געלערנטע מאסקווער זאאלאגען־עקספערימענטאטארען האבען בעשלאסען אז מ'דארף א צא אויספרובען, וואס קען ארויסקומען דערפון, אז מ'זאל דעם אראנג־אוטאנג געבען פאר א זיווג א פרויענצימער.

מ'האט אויסגעהאנגען א מעלדונג, אין זאאלאגישען גארטען, אז א פרוי, וועלכע וועט זיך „ערויף בעשליסען ווערט בעקומען פינף טויזענד דאלאר, אזא פרוי האט זיך טאקע געפונען און זי איז ארייבגעפיהרט געווארען צום אראנג־אוטאנג. קענטיג אבער אז אויך אנ'אראנג־אוטאנג האט זיך זיינע געשמאקען: די פרוי איז איהם נישט געפעלען געווארען און ער האט איהר פשוט ארויסגעשטויסען. עס האט זיך אבער געפונען אנ'אנדערע פרוי, אויך א בעלן'טע אויף דעם געלד, זי האט שוין גושא חן געווען ביים אראנג־אוטאנג און איינגיכען איז זי געווארען מעוברת.

אויף אט דער בייער בעשעפעניש ווארטען א־צט מיט אומגעדולד די רוסישע זאאלאגען און ביאלאגען.

—III—

די ארבייטסלאזיגקייט אין לאנד

ווארשא, 10 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) די ארבייטסלאזיגקייט אין לאנד האט זיך ווידער די לעצטע וואך שטארק פערגרעסערט. די לעצטע וואך זענען פערגעסטרירט געווארען נייע 4130 ארבייטסלאזע. אפיציעל רעגיסטרירטע ארבייטסלאזע זענען איצט פערהאן אין פוילען 345.190.

ציהונג פון דער 22-טער מלוכה-לאטעריע

4-טער קלאס, 1-טער טאג

100,000 זל. נומער 73313.

50,000 זל. נ. 166144.

20,000 זל. נ. 19276.

3000 זל. נ. 3363.

1000 זל. נ. 42531 61640 98076.

700 זל. נ. 39064 67719 88058 109668 167167 192931 205465.

500 זל. נ. 4209 11762 19661 31958 36658 883 83678 84673 160850 189820 209942.

400 זל. נ. 12224 17045 19111 22562 24831 25032 414 31629 36071 46126 55488 85999 92054 101152 101890 102267 111744 116193 117410 147596 180727 185827 192033 194584 196600 206290.

wyroby fabryki perfum
Dralle
używa cały świat

לאדז. יוד. קאמער-טעאטער
נייער „ארט"
אין ווייסע זאל
מאנופיפעל זאבאדניא 43
קינסטלערישער לייטער: משה בראדערזאן.
לייטער: א. בעזמאן
היינט מיטוואך ווערט נישט געשפילט
ווייל די טרופע שפילט אין טאמאשאוו.
מארגען דאנערשטאג 1 פארשטעלונג
פראגראם נומער 4 א. נ.:
ס'רעדעל דרייט זיך
אין 2 טיילען, 12 נייע שלאגערס
פעקסטען: מ. בראדערזאן, דער טוגענדלער און אחרים.
מוזיק: ה. רובין, א. בויגעלמאן.
דעקאראציעס און קאסטיומען: י. ברוינער,
טענץ און פלאסטיק: ז. קרושובּא און מ. שלאפער.
רעזשי — זשיבאט. שאמבער. מוזיק־דירעקטאר — ה. רובין,
ליכט פעקטען — יעראז. ביגע־אינספעקטאר — ט. קא.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון 11 — 2 בייטאג און פון 5 אוו. שבת און יום־טובים א באלעטען טאג

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציעל־ארצט פאר נירען, בלאז און אורין־קראנקה.
NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעמט אן פון 12–1 און פון 7– 4 אוונד.

אויף זינדיגע וועגען

17) סענסאציאנעל-ערא טישער ראמאן פון לאדוער לעבען

ראמא האט ארייגגעשטופט יאקובן אין עבודת־דיגען צימער, אליין האט זי זיך אוועקגעלעגט אויף דער סאפע און מיט א שוואכער שטימע געזאגט: ארייין.

ס'איז אריינגעקומען דער אינזשיניער מערטענס ווי אנ'אלטער בעקאנטער איז ער צוגעגאנגען צו ראמאן, גענומען איהר האנד און זי לאנג געקושט. ער איז געווען איבערצייגט, אז נאך זיין נעכטיגען שמועס מיט ראמאן האט ער זי בעזיגט און זיין ציל דערגרייכט. דאס וואס ראמא האט איהם איצט אויפגענומען ליגענדיג אויף דער סאפע, האט מערטענס אנגענומען אלס אקט פון נישט־צערעמאניאלקייט, אלס צייכען פון היימישקייט און צוגעלאזענקייט. מערטענס האט זיך היימיש אוועקגעזעצט צו ראמאן אויף דער סאפע, נישט ארויסגעלאזען איהר האנד און ארייבקוקענדיג אין איהרע אויגען האט ער געזאגט:

— ראמא, איהר זעהט אזוי שלעכט אויס, וואס איז מיט אייך, איהר זייט קראנק., איהר דארפט זיך נישט נעהמען דאס אלץ אזויפיל צום הארצען, ווייל איצט האלט איך בין איך שוין אייער און קיין שום שלעכטס קען אייך שוין נישט געשעהען, ווייל אויסער מיר און אייער פאטער ווייסט דאך קיינער נישט אונזער סוד.

מערטענס האט דאס אלץ געזאגט מיט אזויפיל היימקייט און זייד שטים, אזוי ווי מ'רעדט צו אנ'אייגען קליין קינד אדער צו א געליבטע, איינציגוויין האט ער זיך אלץ נעהנטער צוגערוקט צו ראמאן, זיך איבערגעבויגען איבער איהר און געוואלט ארומנעהמען.

ראמא האט נישט פראטעסטירט, זי איז געווען גלייכגילטיג צו אלעם וואס מערטענס האט געזאגט און געטון, זי האט נישט געקוקט אויף איהם און געהען פערטיפט אין איהרע געדאנקען וועגען דעם וואס וועט ווייטער זיין.

— ראמא, טייערע ראמא מיינע, האט מערטענס געפליסטערט, עפענט אייערע אויגען, קוקט מיך אן און זאגט מיר „ראבערט דו ביזט מיינער". אהן שום יראה מורא און שרעק, אהן שום צוואנג, און דראהונג פון מיין זייט, ווייזט, אז איהר ליבט מיך כאטש א הונדערטסטען טייל ווי איך אייך. מיר וועלען קיינמאל וועגען אונזער סוד נישט רעדען, איך וועל אייך קיינמאל נישט דערמאהנען קיין ווארט וועגען דעם, אלץ וועט פערגעסען ווערען און מיר וועלען זיין אזוי גליקליך... אזוי גליקליך.

מערטענס האט זי מיט איין האנד פעסט צוגעכרעסט צו זיך, מיט דער אנדערער האנד געריסען ראמאס בלוזקע, זיינע אויגען האבען זיך ברייט געעפענט, זיינע ווייסע ציינער האבען ארויסגעשארט פון צווישען זיינע גראבע פליישיגע ליפען, ער האט זיך געווארפען ווי א חיה אויף דער סאפקע און זיך בעמיהט וואס נעהנטער צוצוקומען צו ראמאן.

ראמא איז אויפגעשפרונגען, זי האט זיך געריסען פון די אייזערנע קלאמערען, אין וועלכע זי האט זיך געפונען, זי האט [illegible] זיינע האהר, געשלאגען איהם איבער'ן פנים, אבער מערטענס האט ראמאן נישט אפגעלאזען.

אין שכנותדיגען צימער נעבען דער טיר איז געשטאנען יאקוב, וועלכער האט זיך איינגעהערט צו דעם געשפרעך צווישען ראמאן און מערטענסן. ער האט אויך געגען זיין ווילען אריינגעקוקט דורכ'ן שליסעל־לאך און אנגעפאסט די צייט ווען ער וועט דארפען איבטערוועניירען, אין אנהויב האט ער גאר נישט פערשטאנען. דאס היימישע אויפפיהרען זיך פון מערטענסן האט איהם שטארק פערוואונדערט. ראמאן האט ער גוט געקענט, ער האט דעריבער נישט געקענט מסכים זיין מיט דעם געדאנק, אז ראמא געהער אויך צו די מיידלעך, וועלכע זוכען ליבעס־צופעליגקייטען און ליידענשאפטס־בעפרידיגונג, ער האט דאך נישט געקענט גלויבען, אז צווישען די יודישע ראמא און דעם דייטשען אינזשינער עקזיסטירען ערנסטע ליבעס־בעציהונגען, איבעריגענס האט ער אויך דעם געדאנק נישט געקענט צולאזען שוין צוליב דעם וואס איבוש. מערטענס איז בעטראכט געווארען אלס ברוטאלער און געוויסענלאזער מענש.

— און וועגען וואס פארא ס'ד רעדט דער איבוש. כסדר מיט ראמאן, וואס פארא סוד. מילצן זיי עפעס פערשוויגען צוזאמען, פון דער אנדער זייט וואס האט ראמא אזוי מורא געהאט פאר מערטענסן און פאר זיין היינטיגען בעזוך.

יאקוב איז געווארען שטארק אויפגערעגט און אונגעדולדיג, ער האט נישט געוואוסט, צי דארף ער זיך שטעלען פערטיידיגען ראמאן און אין וועלכען מאמענט, ער האט געווארט, אז יעדען אויגענבליק וועט איהם ראמא רופען, אבער אומזיסט, זי האט קיין ווארט נישט ארויסגערעדט.

— נישט אנדערש. האט יאקוב ווייטער געטראכט, וואס אין דעם סוד וואס זיי ווילען בעהאלטען, זענען זיי ביידע שולדיג, נישט אנדערש ווי מערטענס האט פערגוואלדיגט ראמאן, אדער אפשר גאר איז דאס פארגעקומען מיט איהר ווילען, און איצט ווייזען זיך שוין די רעזולטאטען פון זייערע ליבעס־בעציהונגען, יאקוב האט אין זיין גאנצער באאיוווקייט אנגעהויבען אין די געדאנקען צו מעסטען ראמאס פיגור. צי האט זי זיך נישט לעבענס געענדערט, און ווירקליך האט זיך איהם אויסגעדוכט, אז זי איז עפעס דיקער און ברייטער געווארען, און דערצו איהר אומעטיגקייט און מרה־שחורה די לעצטע צייטען און ווייטער דאס וואס ראמא האט זיך די לעצטע וואכען אזוי געלאשטשעט צו איהם, צו יאקובן, האט ער אויך אנגענומען פאר א סימן, אז זי גרייט זיך צו א בעשיצער אויף יעדען פאל, דאס אלץ האט זיך יאקובן אין זיין פרימיטיווען אבער געזונדען שכל געלעגט ווי א פערטיגער בנין און ער איז געקומען צו דער איבערצייגונג, שטעהענדיג הינטער דער טיר, אז ער איז דערגאנגען דעם סוד.

— אזוי איז עס, האט ער צו זיך גערעדט, ראמא איז מיט מערטענס צו ווייט פערפאהרען. די רעוואלטאטע זעהלט זי שוין. פון דאנען נעהמט זיך די מורא פאר איהם, פון דאנען די אומעטיגקייט איהרע און פון דאנע דער פרוב צו בעגעהען זעלבסטמארד, וואס ער האט היינט געשטערט.

אין ראמאס צימער איז ווייטער פארגעקומען דער געראנגעל צווישען דער אומגליקליכער, דערזיגירטע פרוי [illegible], ליידענשאפטליכען מאנספערשוין. מערטענס האט שוין אין זיינע געדאנקען, אין זיין גאנצער אויסגעלאסענקייט, געזעהען ראמאן א באקעטע אין זיינע ארימס, איינגאנצען זיינע, איינגאנצען, און דאן וועט דער דאזיגער פאקט שטארקער זיין פון אלע דראהונגען און שאנטאזשען, ראמא וועט שוין זיכער ווערען זיין ווייב, ראמא ווידער האט ביי דעם געראנגעל מיט דעם ברוטאלען אינזשיניער געפיהלט א שרעקליכען עקעל פון זיינע אויגען, פון זיינע ציינער, פון זיינע שרעקליכע גראבע, אויסגעלאסענע ליפען, וועלכע האבען יעדען אויגענבליק בערירט איהר פנים, האלז און אפענע ברוסט, וועלכע איז ענטבלויזט געווארען דורך דעם וואס מערטענס האט געריסען איהרע מלבושים, כדי וואס נעהנטער צוצוקומען צו ראמאס, אלבאסטער־ווייסען, באקעטען, מיידעלשען קערפער, ראמאס פנים האט זיך פערקרומט פאר יסורים, חרפה און עקעל, זי האט נישט געוואלט שרייען, כדי נישט צו ברענגען צו קיין סקאנדאלען, וועלכע וואלטען ענדליך ענטדעקט א שרעקליכען גרויזאמען סוד, וואס האט געקענט ברענגען צו א גרויסען אומגליק.

מיין פאטער, א גנב, א מערדער... א מערדער... א גנב איז איהר כסדר דורכגעפלויגען אין די געדאנקען, איהרע צוריסענע, אפגעשוואכטע נערווען, האבען שוין נישט געארבייט ווי ס'געהער צו זיין, און איהר האט זיך פארגעשטעלט סצענעס, ווי זי זעהט דא איהר פאטער מיט א מעסער, דא מיט א רעוואלווער אין האנד, ווי ער מארדעט מענשען און בעגנבעט זיי, קומט דאן אין שטוב, וואשט זיך אפ די הענד פון בלוט און צעהלט מיט גרויס פערגעניגען דאס געראובטע געלד, אין דער צווייטער רגע האט זי געזעהען איהר פאטער א געשמידטען אין קייטען א קאטארזשניק, א בלייכען, א מידען, ער האט געשעפטשעט:

— אלץ צוליב מיין טאכטער, מיין ראמאן, ווען זי וואלט געוואלט, וואלט דער סוד איינגעהאלטען געווארען און איך וואלט ווייטער געהען דער אנגעזעהענער פאבריקאנט פאוועל גרשמאן.

אין א דריטער רגע האט זי ווידער געזעהען איהר פערשטארבענער מוטער איבגאנצען אין ווייסען האט [illegible] צו ביי איהר:

— שענד נישט אונזער נאמען, טאכטער מיינע, זאל מען נישט פערשעלטען אונזער דור, בעסער דו זאלסט ליידען אנ'עוולה, איידער צו ברענגען א קללה אויף אונזער אפשטאם און צוקונפט.

ראמע האט זיך בעמיהט אוועקצווארפען, אפצושטויסען פון זיך די דאזיגע האלוציגאציעס, זי האט געקעמפט מיט מערטענסען וויפיל זי האט נאר געקענט, דער זיגער איז אבער געווען ער, דער ברוטאלער, ווילדער אויסוואורף, ראמא איז שוין איצט געלעגען כמעט אהן כוחות, א האלב נאקעטע אויף דער סאפע און שווער געאטעמט.

(המשך קומט).

קלאנג-פילם-טעאטער
„MIMOZA“
ul. Kilińskiego 178.

היינט און פאלגענדע טעג!

די רייצענדע קלאנג-פילם-אפעראטקע, פראדוקציע „UFA“
רעזשי Eryk Pommer א. נ.:

„דער וועג צום גן-עדן“

אין די הויפטראלען:
Liljana Harvey i Olga Czechowa

נעכסטער פראגראם:
„ליבעס-פאראדע“ מיט Maurice Chevalier

אנהויב 5.30, 7.30 און 9.15, שבת, זונטאג און יום-טוב 3.30 נ"מ

וויכטיג פאר אלע!

נאך א גרינדליכן רעמאנט איז מיין
פריזיר-אנשטאלט פאר דאמען און הערען
מ. קופקא, לאדז
פאלודניאווא 12 (רוג ווסכאדניא) טעל. 119-40

מענער-סאלאן:		דאמען-סאלאן:	
שערען און ראזירען	1 זל.	שערען דאמען	80 גר.
ראזירען מיט קאלאנסקע	40 גר.	שערען שילערינס	60 „
שערען	70 „	אייזען-אנדולאציע	1 זל.
שערען א יונגעל	50 „	וואסער-אנדולאציע	1.50 „
שערען א יונגעל מיט מאשין	30 „	קאפ-וואשען און טרוקענען	1 זל.
קאפ-וואשען	50 „	מאניקור	70 „
קאפ-טרוקענען	50 „		
מאסאזש	50 „		

פארבען בערדען, רוזענסיס און האר צו ביליגע פרייזען. דאמען- און הערען סאלאן ווערט אנגעפירט דורך די בעסטע פאך-קרעפטען. קומט, איבערצייגט אייך

די בעוואוסטע מעכאנישע שלאסעריי
J. REDER
קאנסטאנטינער 11/13 (רוג זאכאדניא)
נעהמט אן אלערליי שלאסער-ארבייטען,
ווי אויך אויטאגענישע שווייסונגען געגען
דויערנדער גאראנטיע און צו מעסיגע פרייזען.
בעמערקונג: פאר האנדווערקער – ראבאט.

Doktór **KLINGER**
ספעציאל-ארצט פאר ווענער. שע, הויט-
און האר-קראנקהייטען
ANDRZEJA 2, tel. 132-28
נעהמט אן פון 9–11 פריה און פון 5–8 אווענד און
פון 1–2 נ"מ אין דער „לעטשניצע פיעטריקאווער 62“

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
przeprowadził się na ul.
Piotrkowskiej 70
róg Traugutta).
Przyjmuje od 8[30] do 10[3] rano, od 1-ej do 2[30] pp od 6 do 8[30] wiecz.
w niedziele i święta od 10 do 1-ej.

הלא הכמה תקרא ותבונה תתן קולה

אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך
אז תשכן בטח ושנן כי הלך בתום
ילך בטח ומעקש דרכיו יודע
איבער דעם זאלט נאר קומען אין ביורא
פון ד. מאנעלא
וואס איז איבערגעטראגען געווארען פון
צווייטען הויף אויפ'ן ערשטען הויף
פיעטריקאווער 17, לינקע אפיצינע
פארטער, טעל. 124-95
וואו ס'ווערט ווייטער ערלעדיגט פינק-
טליך און געוויסענהאפט בעשריבען א-
לערליי ביטעס: ציווילע, קארנע,
האנדלאווע, אפעלאציעס, אדוואקאטעס,
קלויזולעס, זאבעזפיטשעניעס אויף אלע
שטעט אין פוילען, וועגען דירות אין
אויסלאנד ראזיעמטשע, ווי אויך איבער-
זעצונגען אין אלע שפראכען.
בעמ.: קלויזולעס און זאבעזפיעטשעניעס ווע-
רען ביי מיר ערלעדיגט במשך פון 24 שעה
מיט אכטונג ד. מאנעלא.
פיעטריקאווער 17, 1-טער הויף.

Lekarz-dentysta
Stanisław Gelberg
זאוואדזקא 14, טעל. 108-33
נעמט אן פון 10–2 נאכמ. און פון 4–7 אווענד

ו. י. ז. א.

היינט, מיטוואך, דעם 11. ד. ח. 9 אוו.
קומט פאר אין לאקאל פון ו. י. ז. א. שענקעוויטש 26
אנ'אווענד פון יוד. פאלקס-ליד
מיט א פארווארט פון דיר. א. פערעלמאן
מוזיק-אילוסטראציע ווערט אויסגעפיהרט דורך
ערשטקלאסיגע ארטיסטישע כוחות.
איינגאנג פאר מיטגלידער 1 זל. פאר געסט—1.50 זל.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז צוליב דער
בעקוועמליכקייט פון דער געעהרטער קליענטעלע
און ביורגער, האבען מיר ערעפענט אויף
Plac Dąbrowskiego 2
טעל. 156-70 פראנט, פארטער, אין דער נאהענט
פון סאנד אקרענגאווי און גראדסקי
א ביורא א. נ. „Maszynopis“
וואו עס ווערען ערלעדיגט זעמטליכע געריכטליכע
אנגעלעגענהייטען ווי אויך סקארבאווע און קאמונאלע
אכטונג! פאזנער און פאמערנער הויזירער!
ספעציעלע אפטיילונג פאר אייערע פראַ-
טעסטירטע וועקסלען. מיט אכטונג
יאקוב זאמעס און מ. זינגער.

יעדער איינציגער
האט זיך איבערצייגט, אז פאר
מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען געניצטע
מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

וועבנעריז קליניק
כירורגישע
„SANATO“
אגראראווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
ערצטליכע אויפזיכט איבער דער מוטער און קינד
פרייזען פון געבורט
אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויגען-אפטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראוש
עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.
כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. סאנטאר
עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

כ'זוך אן ערשטקל.
דאמען-קאנפעקציע
צושניידער-
מייסטער אלס שותף
צו א איינגעפיהרטען
ווערקשטעל. ווענדען זיך
שריפטליך
B.Bolinowski,Będzin Plac 3-go Maja Nr.10
געווינשען א קאוואליר.

אלעהרער
לערנט אויס גרינדליך
די פוילישע שפראך.
29 ווסכאדניא 29
וואוינ. 4, ביי שעפנער.
טרעפען פון 6–9 אוו.

DR. MED.
Haltrecht
ספעצ.-ארצט פאר הויט
און געשלעכטס-קראנק.
נעמט אן פון 8 ביז 9 פריה
פון 2 – 3 נאכמיטאג און פון
8 ביז 9 אוונט.
זונטאג פון 9 ביז 1 בייטאג.
פיעטריקאווער 10
פאר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע-פרייזען.

אונטערמיעטער
23 יאהר אלט, בעקאנט אין
אלע צווייגען פון שניידער-
פאך, דראמע, צוויר-
כערע, טרייבערן אדער עקס-
פעדיציע, זוכט באלד ערגעץ
ס'איז בעשעפטיגונג, גוטע
רעפערענצען און ציינגישען.
אפערטען אין ערט, פון דער
צייטונג אונטער „בעשיידען“.

א לאקאל
מיט א שויפענסטער און
2 גרויסע צימערן אויף
פאנסקא גאס פונקט אין
מיטען גריגעם מארק איז
צו פערדינגען.
אפערטען אונטער „A“
אין אדמ. פון דער צייטונג

אבארט צו שלאפען
פאר 2 אנשטענדיגע יונ-
געלייט איז אפצוגעבען.
צו ערפאהרען
פיעטריקאווער 33.
אין 2-טען הויף, פארטער.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 134–72
נעמט אן פון 2–3 נאכמ.
און פון 7½–9 אווענד.

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26 26

היינט און פאלג. טעג! דאפעלטער פראגראם!
1) גרויסע עראטישע דראמע לויט ערצעהלונג פון P.Tetmajer א. נ.:
ראמאנס פון פרל. אפאלסקא
אין די הויפטראלען:
Bożewska Helena, Hrydziński, Władysław Walter

2) דער קאמיקער Monty Banks איז וואהנזיניגען געיעג
אויפ'ן פייערדיגען פערדל
נאך דער שעהנער מיליארדערקע, וועלכער עס פיהרט אויס
VIRGINIA LEE CORBIN

געקליבענער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' סטעפאנסקי
אנהויב פון די סעאנסען: אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג
און יום-טוב—12 א זייגער בייטאג. דער זאל איז גוט בעהייצט.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-
פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און
קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער
ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א
מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן
און עס פאלט אריין אין דעם כיס און דער
קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך
פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און
שטארבט. ספעציעל געמאכטע הייל-באנדאזשען
אויסגעצייכנט גוט דורך גרויסע פראקסע'ן
מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דעמשען
פראפעסאר-דאקטאר בראכו דעוונג בעזונגען
זיכער דעם שווערסטען און געפעהרליכסטען
ברוך. אויך פאר הויקערס לעמונגען מיט הייל-גארסעטען און אפאראטען פאר פערקרימטע
פיס און פלאטס-פוס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. קינסטליכע גלידער פיס און
הענד, גומענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.
עמפפאנגס פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונט.
ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg
Łódź, WÓLCZAŃSKA 10, tel. 221-77, front, parter,
בעמערקונג: דאס פרוזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אנגבעדינגט נויטיגט
דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר
באראנאש, פראפ. ד"ר י. מארישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי
און אויך אנדערע. מיר נעהמען אויך אן סערויזערטע פון דער קראנקען-קאסע

דאנקזאגונג.

דאס געעהרטען ח' דיר. י. ראפאפארט, ספעצ. פאר ברוך-לעדענדע אין לאדז,
וואלטשאנסקא 99, פראנט 2. שטאק, פאר דער גיכער אינטערעסיערטער הילף און רע-
טען מיך דעם ערשטען טאג ראש השנה פון דעם שווערען און פאר מיין לעבען געפעהר-
ליכען ברוך, פאר דעם חיסגאשאפליכען אגלעגען מיר דעם באנדאזש פון זיין סטאדע
דאנק איך אויף דעם וועג העראצליך און עפפעהל איהם דאדורך פאר אלע ברוך-לעדענדע
Dr. M. Minzer, N. lekarz kolejowy K. Chorych.

DR. MED. **H. LUBICZ**
ספ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנק.
אויף צעגעלניאנא 43, טעל. 141-32
עמפפאנגס-שעה'ן 8–10, 12–2, און 5–8 זונטאג
און יו"ט 9–1. פאר דאמען בעזונדערע ווארטע-זאל.

Dr. med. **NIEWIAŻSKI**
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-
קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9–1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

DOKTÓR
H. WOŁKOWYSKI
האט זיך איבערגעצויגען אויף
צעגעלניאנא 36, טעל. 216-90
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע
קראנקהייטען, מענער-שוואכע, אלע פארמען
אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג
מיט קווארץ-שטראהלען
נעמט אן פון 9 – 2 נארמ. און פון 5 – 9 אווענד
פאר דאמען בעזונדערען ווארטע-צימער.

Dr. med. **J. IMICH**
צוריקגעקעהרט
ספעציאל-ארצט פאר
נאז, אויערן, האלז- און קעהל-קאפף - קראנקהייטען
MONIUSZKI 1, tel, 209-97.
נעמט אן פון 5–7 אוו., זונטאג און חגאות פון 1—2 נ"מ

רעטשניצע
צאהן-ערצטליכער גאבינעט
און רענטגען - אינסטיטוט
דיאגנאסטיק, אויספערליכע און לייכט-טיפע טעראפיע)
זגערזשער 17 טעל. 116-33
ווענעראלאגישער גאבינעט
טעגליך טעטיג פון 1 — 2 נאכמיטאג.

Dr. med.
I. Wajnberg
Cegielniana 47, tel. 126-02
צוריקגעקעהרט
אינערליכע קראנקהייטען
ספעציעל פאר לונגען- און הארץ-קראנקהייטען
בעשטראהלונגען און קינסטליכע בערג-זון.
נעהמט אן אין דערהיים פון 3–5.

Dr. med. **J. Lubicz**
כירורג-ארטאפעד
Gdańska 28, tel. 183-17
צוריקגעקעהרט.
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
איינגענע פראצאהניע פון זעמטליכע ארטאפעדישע
אפעראטען, ווי: הקלאדקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע
הענד און פוס, גארסעטען א. ז. וו.
נעמט אן פון 2,30 ביז 4,30 נאכמיטאג.

אבאנאמענט-פרייז:
אין לאדז – 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6–
א חודש אין אויסלאנד – 8 זל.
מ'ווערט אינהאלט און טערמינען די אנאנסען אין דער פערלאג גיבט פערענטווארטלי
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און אוונטס.

אנאנסען-פרייז:
פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ 60— „ 4 „
פאר א מיליטער-שורה: נאכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ 18— „ 8 „
איסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 190 פראצ. טייערער. טעלעגראמען—10 גר. א ווארט

Wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Krasnos
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21.